

Tarja Lindfors
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalinen kuntoutus ja osallisuuden tukeminen
Sosionomi (YAMK)
Opinnäytetyö, 2021

DIGIPALVELUT VANKILASSA

Sähköinen yhteydenpito vangin hengellisen elämän tukena

TIIVISTELMÄ

Tarja Lindfors

Digipalvelut vankilassa – sähköinen yhteydenpito vangin hengellisen elämän tukena

41 sivua ja 3 liitettä

Syksy 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto Sosionomi (YAMK)

Sosiaalinen kuntoutus ja osallisuuden tukeminen

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää pääkaupunkiseudun vankilan ulkopuolisten kriminaalityöntekijöiden valmiuksia ja kehittämisehdotuksia sähköisten palveluiden toteuttamiseksi vankilaan. Tavoitteena oli saada tietoa, minkälaiset valmiudet työntekijöillä on, mitä palvelun järjestämisessä tulisi ottaa huomioon ja miten palvelu mahdollistaa vangin hengellisen tukemisen.

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa tutkimusaineisto kerättiin alkuvuodesta 2021 haastattelemalla seitsemää (7) hengellistä kriminaalityötä tekevää henkilöä. Tutkimustuloksista selvisi, että työntekijät ovat motivoituneet sähköisten palvelun järjestämiseen, koska Covid-19-pandemian takia vankiloissa työskentely on ollut estettyä. Lisäksi työntekijöiden digitaidot -ja osaaminen ovat tilanteen takia parantuneet. Tuloksista nousi myös työntekijöiden kiinnostus etätapaamisten järjestämiseen vankilaan.

Tutkimustulosten mukaan vankila on työympäristönä epävakaa, jolloin digitaalisten palvelujen avulla kriminaalityöntekijöiden oman työn suunnittelu ja toteuttaminen parantuisivat. Palvelun järjestämiseen liittyvät tutkimustulokset liittyivät vankilan ja internet-yhteyksien turvallisuuteen sekä vankilan henkilökunnan rooliin palvelun järjestymisessä. Mikäli sähköinen palvelu järjestetään, se olisi lisäresurssi vankilan hengellisen työn toteuttamiselle ja tuki vankilapastorin työlle.

Suomalainen yhteiskunta digitalisoituu ja digitalisaatio on laajentumassa myös vankiloihin, josta esimerkkinä on Hämeenlinnan vankilan Älykäs vankila -hanke. Covid-19-pandemian aiheuttaman poikkeustilanteen takia myös kirkon ja paikallisseurakuntien työ muuttui nopealla aikataululla etänä toteutettavaksi työksi. Etätyö on osittain tullut jäädäkseen yhtenä tapana tuottaa hengellisiä palveluja. Sähköinen ajanvaraus ja etätapaamiset vankilassa olisivat uudenlaisia, vangin itsemääräämisoikeutta ja hengellisen tuen saamista parantavia palveluja vankilassa.

Asiasanat: Digipalvelut, digitalisaatio, vankila, kriminaalityö, hengellisyys, vangin tukeminen, Covid-19-pandemia, etätyö

ABSTRACT

Tarja Lindfors

Digital services at prison - Digital connections as part of the prisoner's spiritual care support

41 pages and 3 appendices

Autumn 2021

Master's Degree Programme in Social Services (Sosionomi YAMK)

Promotion of Social Inclusion and Social Rehabilitation

The purpose of this thesis was to find out readiness and ideas for digital services of the Evangelical Lutheran Church's criminal workers at Finland's Capital Area prisons. The aim was to examine criminal workers knowledge and preparedness, what is needed to organize digital services at prison, and how the digital services would support prisoner's spiritual life.

This thesis is qualitative research. The research data was collected early 2021 by interviewing individually seven (7) spiritual care criminal workers. The research data was analysed using qualitative content analysis. The research results shows that the workers are motivated for organize digital services because Covid19-pandemic had restricted their work in prisons. In addition, the workers digital skills have developed during the pandemic. Furthermore, the results showed criminal workers interest to develop remote meetings.

The research result showed that prisons are unstable working environment to organize regular activity hence digital services would give criminal workers better chance to plan their work and organize their meeting with prisoners. Some of the research results related to prison and internet connection security, as well as the role of prison personnel during meetings. Organizing digital services would give extra resource for prisons spiritual care and would support prison priest's work.

Finnish society is digitizing, and digitalization is expanding for prisons, digital project Älykäs Vankila (Smart Prison) as an example. Covid-19-pandemic quickly changed work of the Finnish Evangelical Lutheran Church and its local parishes for a remote working. Remote work and remote meetings have become a permanent tool to produce spiritual services. At prisons, digital appointments would be the new way to produce spiritual services and it would strengthen prisoner's spiritual supporting and self-determination.

Keywords: Digital services, digitalization, prison, criminal work, spiritual care, prisoner supporting, Covid-19-pandemic, remote work

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 DIGIPALVELUT, SÄHKÖINEN ASIOINTI JA HENGELLINEN TYÖ VANKILASSA.....	5
2.1 Digipalvelut osana yhteiskunnallista palvelujärjestelmää	5
2.2 Digisyrjäytyminen ja vankilaolosuhteet.....	6
2.3 Vankien sähköinen asiointi ja viestinnän valvonta	7
2.4 Vankien luku- ja kirjoitustaito sekä digitaidot.....	9
2.5 Turvallisuusselvitys	10
2.6 Vankilassa tehtävä hengellinen työ	11
2.7 Evankelis-luterilaisen kirkon kriminaalityö	12
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	14
4 AINEISTON KERUU JA ANALYYSI	14
4.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä	14
4.2 Teemahaastattelu	15
4.3 Teemahaastattelujen toteuttaminen	16
4.4 Teemahaastatteluaineiston analyysi	17
5 EETTISET KYSYMYKSET JA LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	19
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	21
6.1 Vankila työskentely-ympäristönä.....	21
6.3 Palvelun järjestämiseen liittyvät turvallisuuden näkökulmat	24
6.4 Työntekijöiden suhtautuminen sähköiseen ajanvaraukseen	26
6.5 Sähköinen ajanvaraus ja etätapaamiset	26
6.6 Vankilapastorin rooli palvelun toteutumisessa	27
6.7 Sähköinen ajanvaraus hengellisen toiminnan mahdollistajana	29
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
7.1 Vankilaolosuhteiden vaikutus palvelujen järjestämiseen.....	31
7.2 Toimivien palvelujen järjestäminen vankilassa hengellisen työntekijän näkökulmasta.....	32
7.3 Sähköinen ajanvaraus hengellisen työn lisäresurssina	33
7.4 Jatkotutkimushaasteet	34

8 POHDINTA	35
LIITE 1. Haastattelupyyntökirje	42
LIITE 2. Teemahaastattelukysymykset	43
LIITE 3. Teemahaastattelun analyysirunko	44

1 JOHDANTO

Hämeenlinnassa avattiin marraskuussa 2020 uusi naisvankila. Samassa yhteydessä toteutettiin Älykäs vankila –hanke, jonka tarkoituksena on tuoda vankila digiaikaan. Vankilan jokaisessa sellissä on oma sellipääte, jolta vanki voi asioida sähköisesti ja käyttää digitaalisia palveluja, jotka ovat olleet käytössä maaliskuusta 2021 alkaen. Sellipääteeltä pääsee omaan vangeille tarkoitettuun verkkoon ja rajoitetusti ulkoiseen verkkoon. Digitaalisten ratkaisujen tarkoituksena on tukea vankeusaikana vangin omatoimisuutta ja kuntoutumista sekä auttaa häntä rikoksettomaan elämään. Pitkän tähtäimen tavoitteena on, että kaikki Rikosseuraamuslaitoksen (Risen) yksiköt voisivat tulevaisuudessa digitalisoitua ja omak-sua älyvankila-tyyppisiä ratkaisuja. (Rikosseuraamuslaitos, 2019a.)

Älykäs vankila- hankkeen pohjalta Helsingin seurakuntayhtymän Hermannin diakoniatalon Varustamo tilasi YAMK-opinnäytetyön työryhmälle, jonka tarkoituksena on kehittää ajanvarauskäytäntöä vankilan ulkopuolella työskenteleville hengellistä työtä tekeville kriminaalityöntekijöille. Työryhmä toivoi selvitystä vankilan ulkopuolella työskentelevien kriminaalityöntekijöiden valmiuksista ja kehittämis-ideoista palvelun järjestämisen suhteen. Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa vankilan sisällä ja ulkopuolella tehtävää työtä kutsutaan vielä toistaiseksi kriminaalityöksi ja sen hallinnollinen osasto on Kirkkohallituksessa, joten tässä opinnäytetyössä vankilan ulkopuolella hengellisen työn työntekijöitä kutsutaan kriminaalityöntekijöiksi. Rikosseuraamuslaitos käyttää termiä hengellisen työn toimijat, mutta selkeyden vuoksi tässä tutkimuksessa käytetään kriminaalityöntekijä-termiä erotukseksi siihen, että kyseessä ovat nimenomaan evankelisluterilaisen kirkon toimijat.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vankilan ulkopuolisten hengellisten kriminaalityöntekijöiden ajatuksia palvelun kehittämiseksi sekä sitä, miten sähköinen ajanvaraus voisi vahvistaa vankien hengellisen elämän toteutumista.

2 DIGIPALVELUT, SÄHKÖINEN ASIOINTI JA HENGELLINEN TYÖ VANKI-LASSA

2.1 Digipalvelut osana yhteiskunnallista palvelujärjestelmää

Valtiovarainministeriö on asettanut valtakunnallisen digitalisaation edistämisen ohjelman. Ohjelman tavoitteena on pitää huolta, että digitaaliset palvelut ovat laadukkaita sekä saavutettavia ja tukea niiden käyttöön on tarjolla kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Digitalisaatio koskettaa myös vankiloita. (Valtioneuvosto, 2020.)

Sähköiset palvelut ovat olennaisia terveys- ja hyvinvointipalveluja uudistettaessa. Uudistusten tarkoituksena on parantaa kansalaisten mahdollisuuksia huolehtia itsenäisesti omaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä asioista tai tarvittaessa ammattilaisen tukemana. Tavoitteena on myös lisätä palvelujen asiakaslähtöisyyttä. Vuonna 2015 Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi strategian, jonka yksi osa-alue on Kansalainen – pystyn itse. Strategian tarkoituksena on, että ihmiset itse aktiivisesti asioivat sähköisesti ja tuottavat tietoja omaan ja ammattilaisen käyttöön terveydestään ja hyvinvoinnistaan. (Valtioneuvosto, 2020; Hyppönen & Ilmarinen, 2019, s. 281.)

Digipalvelujen kehittämisen tarkoituksena on, että niitä hyödyntäen henkilö pysyy osallistumaan aktiivisesti omien asioidensa hoitamiseen sekä vahvistamaan omaa rooliaan oma- ja etähoidossa paikasta ja ajasta riippumatta. Lisäksi tarkoituksena on, että helposti saatavilla oleva tieto ja palvelut parantaisivat elämänhallintaa, helpottaisivat palvelutarpeen arviointia sekä oikea-aikaista hakeutumista palveluihin. Palveluista saatu tieto mahdollistaa laadun ja kustannusten vertailun, sekä auttaa arvioimaan niiden soveltuvuutta ja saatavuutta. Oleellista on, että mahdollisimman monet henkilöt pystyvät käyttämään verkkopalveluja. Tiedon ja palvelujen hyödyntäminen edellyttää toimivia laitteita ja yhteyksiä, osaamista sekä riittävää tukea verkkopalvelujen käytössä. (Hyppönen & Ilmarinen, 2019, s. 280.)

2.2 Digisyrjäytyminen ja vankilaolosuhteet

Vankilaan liittyy vahvasti käsitys ulos sulkemisen ja syrjäytymisen paikkana. Vankilaympäristössä henkilön tarve psykososiaaliseen tukeen korostuu, mutta sitä joudutaan toteuttamaan vahvasti kontrolloidussa ja säädellyssä ympäristössä. Tästä johtuen vangitulla henkilöllä ei ole mahdollisuutta itsemääräämisoikeuteen ja omatoimisuuteen. (Granfelt, 2010, s.135–137.) Vankilalla on neljä funktiota; se on rangaistuslaitos, sen pyrkimyksenä on estää rikoksia yhteiskunnassa, kuntouttaa vankeja takaisin yhteiskuntaan ja eristää rikolliset muusta yhteiskunnasta. Vankiloiden toiminta on keskitetysti ohjattua ja kontrolloitua, joka näkyy esimerkiksi säänneltynä päivärytminä, rajoitettuna sosiaalisina suhteina ja vahvasti säädeltyinä ja rajattuina toimintamahdollisuuksina. Rajaus koskettaa myös digipalvelujen käyttämistä. (Kainulainen, 2021b, s.39.)

Henkilöt, jotka eivät pääse tai pysty asioimaan verkossa tai käyttämään sähköisiä palveluja, ovat vaarassa digisyrjäytyä. Digisyrjäytyminen tarkoittaa ensisijaisesti sitä, että on jääty sivuun sähköisten palvelujen käytöstä. Sivuuun jääminen on voinut tapahtua vammautumisen, toimintarajoitteisuuden tai elämäntilanteen muutoksen yhteydessä, jotka voivat estää digitaalisuuden toteutumista henkilön elämässä. Tällöin sähköisiin palveluihin tunnistautumisessa tai verkkopalveluiden käytössä on haasteita. Kansainvälisessä tutkimuksessa on löydetty yhteys laajempiin seurauksiin: Digitaalisella ja sosiaalisella syrjäytymisellä on vahva yhteys. Digisyrjäytyminen tarkoittaa sitä, että henkilö ei osaa, halua tai pysty olosuhteiden vuoksi käyttämään sähköisiä palveluja tai digitaalisia sovelluksia. Tämän seurauksena hän ajautuu yhteiskunnan toiminnoista ulkopuolelle. (Mervyn, ym. 2018, s.6–7; Hyppönen & Ilmarinen, 2019, s. 280–288.)

Digitalisaation myötä ihmisten väliset kohtaamiset ovat muuttuneet ja tapahtuvat jopa eri tilanteissa ja erillisillä digitaalisilla alustoilla. Nykyään tietoa voidaan välittää useilla eri kanavilla ja ihmisten välinen kanssakäyminen voi tapahtua lukuisin eri tavoin: Dialogi tapahtuu kahden ihmisen välillä, keskustelu tapahtuu kasvotusten ryhmässä, osallistuminen yhteisössä kasvotusten, kaksi viestii kirjeillä ja sähköpostilla, ryhmässä viestitään suljetuissa ryhmissä, esimerkiksi

WhatsApp-sovelluksen kautta sekä globaali viestintä tapahtuu sosiaalisen median kautta. (Kainulainen, 2021a, s.14)

Kanssakäymisen jakautuminen eri verkkopalveluihin syventävät esimerkiksi ikä, -koulutus, -ja tulotason mukaisten väestöryhmien välisiä eroja tiedonsaannissa ja osallisuudessa. Digisyrjäytymisessä ei ole kysymys pelkästään laitteista ja pääsystä digipalvelujen piiriin, vaan ennen kaikkea siitä, mitä verkossa tehdään, kuinka paljon siellä vietetään aikaa ja ketkä hyötyvät siitä. (Ollila, 2019, s.45.)

Rikosseuraamuslaitoksen tavoite on vankien kuntouttaminen ja tukea rikostuomiota suorittavia rikoksettomaan elämään vapautumisen jälkeen. Vankiloissa pyritään edistämään rikostuomiota suorittavien valmiuksia elämänhallintaan kuten esimerkiksi päihteettömyyttä sekä työ- ja toimintakykyä. (L767/2005.) Vankien sähköisen asioinnin ja digitaalisten palvelujen käytön on tarkoitus edesauttaa heidän sijoittumistansa yhteiskuntaan ja mahdollistaa entistä laajemmat ja itseohjautuvammat mahdollisuudet kuntoutumiseen vankeusaikana vähentäen rikoksen uusimisriskiä. Sähköinen asiointi mahdollistaa esimerkiksi kurssien suorittamisen, työnhaun ja yhteydenpidon sosiaaliviranomaisiin sähköisesti. (Rikosseuraamuslaitos, 2019a.)

2.3 Vankien sähköinen asiointi ja viestinnän valvonta

Vankeuslain mukaan vangilla on mahdollisuus saada lupa internetin käyttöön silloin, kun kysymys on toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä asiasta tai muusta vastaavasta tärkeästä asiasta. (L 797/2005.) Luvan myöntäminen suljetussa vankilassa edellyttää, että vangin pääsy muille kuin luvanmukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty. Olennaista on, ettei internetin käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle. Lupa voidaan peruuttaa, jos internetin käyttöä koskevan luvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty tai vanki rikkoo luvan ehtoja. (Rikosseuraamuslaitos, 2020a.)

Vankilan sähköisen asioinnin työasemilta voi käyttää pankkitunnuksia käyttäen Digi- ja väestöviraston Suomi.fi-viestejä. Vanki voi niiden kautta lähettää ja vastaanottaa sähköpostia viranomaisilta, joilla on käytössä Suomi.fi-viestit. Tällä taataan palvelun turvallisuus; sähköpostiviestittely ei ole mahdollista kuin palvelun käyttöönotaneiden viranomaisten kanssa. Se mahdollistaa sähköisen viranomaisasioinnin, jota vanki usein tarvitsee laissa mainittuihin tarkoituksiin. Viestit-palvelussa lähettäjä ja vastaanottaja voidaan myös lain edellyttämällä varmuudella todentaa. Yksiköissä on digiohjaajat, joiden tehtävänä on avustaa tarvittaessa vankeja Suomi.fi-viestien käyttöönnotossa. (Rikosseuraamuslaitos, 2020a.)

Sähköisen asioinnin lupaprosessi etenee suljetuissa vankiloissa siten, että ensin vanki tekee hakemuksen käyttääkseen internetiä. Hakemus käsitellään vankilassa ja tehdään päätös, jonka jälkeen ohjaaja kutsuu vangin internet-ajalle. Lupaprosessi vie aikaa ja vankilan täytyy arkistoida päätökset. Suljetuissa vankiloissa Skype-ohjelman kautta tehtäviin videopuheluanomuksiin liittyvä hakemuskäsittely työllistää vankilan henkilökuntaa. Samoin Skype-asiointiprosessi vaatii vankilan henkilökunnan edustajan läsnäolon silloin, kun vanki käyttää laitetta. Se osaltaan vaikuttaa asiointiin käytettävän ajan pituuteen: Sähköinen asiointi tulee hoitaa kohtuullisen lyhyessä ajassa. (Pajuoja, 2019, s.47; Kirkot vankiloissa, 2020.)

Vuonna 2020 Rikosseuraamuslaitos on yhdessä hengellisten toimijoiden kanssa määritellyt myös seurakuntien etätööhön ohjeet. Vangit käyttävät vankilan sähköisen asioinnin työasemaa. Sitä varten vanki hakee kirjallisesti vankilan johtajalta lupaa työaseman käyttöön keskusteluun ulkopuolisen kanssa. Henkilökunta valvoo vangin videopuheluita omalta työasemaltaan etänä, joka tulee huomioida keskustelun luottamuksellisuuden kannalta. Tällä hetkellä vankilaan ei ole varsinaista sähköistä ajanvarauskäytäntöä, mutta etäkeskustelua varten ulkopuolinen yhteistyökumppani lähettää ensin kalenterikutsun (onlinekokous) vankilan työntekijän sähköpostiin, välineenä Skype tai Skype for Business. Yksityisen sielunhoidollisen keskustelun edellyttämää luottamuksellisuutta vastaavia olosuhteita ei voida järjestää. Luottamuksellisuus voidaan turvata siltä osin, että muut vangit eivät kuule keskustelua. Seurakunnan työntekijän ja vankilassa etäasiointia

valvojan vankilan työntekijän osalta luottamuksellisuus perustuu virkaan liittyvään vaitiolovelvollisuuteen. (Kirkot vankiloissa, 2020.)

Hämeenlinnan vankilassa digiselleissä olevat vangit anovat kirjallisesti luvan videopuheluun, joka ei tapahdu Skype-ohjelman kautta, vaan sellipäätteen omalla videopuhelusovelluksella. Hämeenlinnan vankilassa vangin ja viranomaisen tai Risen yhteistyökumppanin kuten esimerkiksi järjestön työntekijän välisiä videopuheluita ei valvota. Samoin myöskään vangin tai tämän lakimiehen tai terveydenhuollon ammattihenkilön välistä videopuhelua ei saa valvoa. (Pia Puolakka, erityisasiantuntija, Rise, henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2021.)

Vankilalla on oikeus tarvittaessa hakea viestin ja puhelun lähettämistä ja vastaanottamista koskevat tiedot joko vangin viestintään käyttämästä laitteesta tai vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. (Rikosseuraamuslaitos, 2020; L 797/2005; Pia Puolakka, erityisasiantuntija, Rise, henkilökohtainen tiedonanto 19.8.2021.)

Ryhmätoiminnan kannalta vankiloissa tilaisuuksien lähettämien avoimesti verkkoalustoissa ei ole mahdollista. Vangeilla ei ole mahdollisuutta päästä esimerkiksi Youtube -sivustoon vankiloiden työasemilta. Vankiloihin ei ole mahdollista järjestää verkkolähetyksen seuraamista useille vangeille yhtä aikaa, kuten muille ihmisille kodeissa olevien verkkoyhteyksien avulla. (Kirkot vankiloissa, 2020.)

2.4 Vankien luku- ja kirjoitustaito sekä digitaidot

Heikko koulutustausta sekä puutteet luku- ja kirjoitustaidossa ovat suuri syrjäytymistekijä. Suomalaisten vankien luku- ja kirjoitustaidoista ei ole tehty tuoreita tutkimuksia, mutta vuonna 2007 tehdyssä vankien koulutukseen liittyvässä tutkimuksessa naisvankien koulutustaso oli alhaisempi kuin miesten. Naisilla oli tutkimuksen mukaan enemmän vaikeuksia laskemisessa ja matematiikassa kuin miehillä, ja he myös arvioivat taitonsa heikommiksi. Luku- ja kirjoitusvaikeuksien kohdalla tilanne oli päinvastainen. (Koski & Miettinen, 2007, s.60.)

Vuosien 2001–05 välisenä aikana peruskoulunsa päättäneiltä yhdeltä prosentilta puuttuu kokonaan peruskoulutodistus. Vuonna 2007 tehdyssä tutkimuksessa tutkimukseen vastanneista vangeista noin kahdeksan prosenttia on ilman koulutusta tai heillä on peruskoulu kesken. (Hahtala, 2013, s.47.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän seurantatutkimuksen mukaan vuonna 1987 syntyneistä pelkästään peruskoulun varaan jääneistä miehistä 63,3 prosenttia (3 113) oli saanut rangaistusmääräyksen tai tuomion. Naisten osuus rikoksen tehneitä oli 32,6 prosenttia (1 049) vastaavassa koulutusluokassa. (Ristikari, ym. 2016, s.54.)

Luku- ja kirjoitustaitoon vankien keskuudessa vaikuttaa myös muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien henkilöiden osuus. Ulkomaalaisten ja vieraskielisten vankien määrä on lähes kolminkertaistunut 2000-luvun alussa ja heitä on kaikista vangeista noin 15–20 prosenttia. Ulkomaalaisten vankien ikäjakauma painottuu selvästi enemmän nuorempiin vankeihin kuin suomalaisten. Vuonna 2017 ulkomaalaisten osuus vangeista oli 18 prosenttia ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaista heidän osuutensa oli kuusi prosenttia. Kyseisenä ajankohtana Suomen vankiloissa oli 555 ulkomaalaista vankia. Suurimmat ryhmät olivat virolaiset (111), irakilaiset (75), romanialaiset (41), liettualaiset (36) ja venäläiset (31). Eri kansallisuuksia oli yhteensä noin 70. (Kirkkohallitus, 2015, s.52; Pajuoja, 2019, s.31.)

Vuonna 2019 Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja asiakasprosessien tutkimusta käsittelevässä loppuraportissa on tutkittu myös vankien valmiuksia käyttää sähköistä asiointia. Raportin mukaan digitaalisten valmiuksien suhteen vangit voidaan jakaa kolmeen ryhmään: Vangit, joilla ei ole yhteiskunnassa vaadittavia minimitaso digitaalisia valmiuksia, vangit, joilla on perusvalmiudet sekä vangit, joiden digitaalisten valmiuksien taso on korkea eikä se edellytä toimenpiteitä vankilalta. (Pajuoja, 2019, s.44.)

2.5 Turvallisuus selvitys

Perusmuotoinen turvallisuus selvitys tehdään kaikista niistä henkilöistä, joiden työhön kuuluu vankien tai asiakkaiden kanssa työskentely. Tämä sääntö koskee

toistaiseksi voimassa oleviin ja määräaikaisiin virkasuhteisiin palkattavia, ulkopuolisia palveluntarjoajia, vertaistukihenkilöitä sekä muita vankilassa säännöllisesti asioivia henkilöitä. (Rikosseuraamuslaitos, 2019b.) Perusmuotoinen turvallisuus selvitys on maksullinen palvelu ja siinä tarkistetaan henkilön väestötietojärjestelmä, rikosrekisteri, sakkorekisteri ja liiketoimintakieltorekisteri, oikeushallinnon tietojärjestelmästä tuomiot ja syyteharkinnassa olevat tai olleet rikosasiat. Lisäksi tarvittaessa voidaan tarkastaa Suojelupoliisin tietojärjestelmä, Pääesikunnan turvallisuustietorekisteri, ulosottorekisteri, luottotietorekisteri sekä tietyn ehdoin poliisin tiedustelujärjestelmä. (Suojelupoliisi, 2021.)

Tiettyjä tehtäviä varten voidaan selvittää myös henkilön ulkomaansidonnaisuudet. Näissä tilanteissa Suojelupoliisi arvioi, onko kansallisen turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään hakeutuvalla ihmisellä johonkin toiseen valtioon sellaisia sidonnaisuuksia, joiden vuoksi hän voisi altistua hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle. (Suojelupoliisi, 2021.)

2.6 Vankilassa tehtävä hengellinen työ

Vankeuslain mukaan vankilassa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vankien tarpeiden mukaan jumalanpalveluksia, hartaushetkiä ja muita uskonnollisia tilaisuuksia. Vangeille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa. Vankilassa on oltava uskonnonharjoitukseen soveltuvat tilat. Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin. (L797/2005.)

Vankien uskonnonharjoittamisen mahdollistaminen vankilassa on keskeisin vankilasielunhoidon tehtävä. Vankiloissa on oltava asianmukaiset tilat vankien tarpeiden mukaiseen uskonnonharjoittamiseen, joissa voi tarvittaessa järjestää jumalanpalveluksia ja muuta hengellistä toimintaa. Periaatteena on, että jokaisessa vankilassa on tähän tarkoitukseen vihitty kirkkotila tai kappeli. Yleensä

avolaitoksissa vangeilla on mahdollisuus päästä osallistumaan hengellisiin tilaisuuksiin, joita järjestetään vankilapaikkakunnalla. (Kirkkohallitus, 2015, s.15.)

Evangelisluterilaisen kirkon vankilapastori on Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä. Vankilapastori vastaa vankilan hengellisistä asioista ja toimii lukuisten uskontojen sekä oman uskontokuntansa vapaiden suuntien yhdyshenkilönä. Vankilapastorin tehtävä on huolehtia vankien uskonnonvapaudesta ja heidän mahdollisuudestaan harjoittaa omaa uskontoaan. (Puumala, 2019, s.10; Kokkonen, 2014, s.23.)

Rikosseuraamuslaitos on yhdessä vankilapastorien -ja diakonien kanssa työstänyt hengellisen työn palvelukarttaa kokonaiskuvan kartoittamiseksi sekä palvelujen tavoitettavuuden ja niihin ohjaamisen parantamiseksi. Hengellisen työn palvelukartan tarkoituksena on ottaa huomioon vangin rangaistusajan suunnitelmassa huomioon tämän hengelliset tarpeet ja sitä kautta ohjata tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Tavoitteena on, että vangin kuntoutuminen jatkuu myös vapautumisen jälkeen, jolloin hengellisen työn osalta keskeisiksi tulevat kotipaikkakunnan paikallisseurakunnat ja järjestöt. Niiden kautta vapautuva vanki voi saada päihdekuntoutusta, psykososiaalista tukea, tuettua asumista, työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksia koevapausaikana, mutta myös vapautumisen jälkeen. (Puumala, ym., 2019, s.16.)

2.7 Evangelis-luterilaisen kirkon kriminaalityö

Vuonna 2021 evangelisluterilaisen kirkon Kirkkohallituksessa vankilassa tehtävää työtä kutsutaan vielä kriminaalityöksi. Kirkon kriminaalityölle ja kriminaalityöntekijä-nimikkeelle on yritetty kehittää korvaavaa nimitystä, esimerkiksi vankilan hengellinen toimija tai rikosseuraamusajan hengellinen työntekijä tai vankilatyön diakoniatyöntekijä/-erityisnuorisotyöntekijä. Uudet nimitykset ovat kuitenkin vielä vakiintumattomia, joten tässä opinnäytetyössä puhutaan kriminaalityöstä ja evangelisluterilaisen kirkon kriminaalityöntekijöistä Kirkkohallituksen toistaiseksi voimassa olevan linjauksen mukaisesti.

Suomessa evankelisluterilaisen kirkon kriminaaliteologiassa on pitkä historia 1800-luvulta alkaen. Kirkon kriminaaliteologian teologinen tausta perustuu hengellisen, henkisen ja sosiaalisen sovituksen periaatteeseen. Siinä käsitetään, että rikos särkee sekä uhrin ja tekijän sekä sosiaalisen yhteisön, johon he kuuluvat. Kriminaaliteologian tavoitteena on tehdä korjaavaa työtä sekä rikoksen tekijöiden että uhrien parissa. Sen lisäksi työskentelyn tavoitteena on yhteisön jäsenten tukeminen ja eteenpäin auttaminen rikoksen aiheuttamasta traumasta. (Kirkkohallitus, 2021.)

Kirkon kriminaaliteologian muodostaa neljä eri osa-alueetta: Ensimmäisen osa-alueen muodostaa työ rangaistujen henkilöiden ja heidän omaistensa tukemiseksi. Toisena painopisteenä on työskentely rikosten uhriksi joutuneiden ja heidän omaistensa tukemiseksi. Kolmannen työskentelyalueen muodostaa yhteistyö ei-kirkollisten kriminaaliteologian toimijoiden kanssa, joita ovat julkinen sektori ja järjestöt. Neljäntenä osa-alueena on osallistuminen kriminaaliteologian perusteita ja toimintaa koskevaan eettiseen, teologiseen, yhteiskunnalliseen sekä tieteelliseen keskusteluun ja tutkimukseen. Työtä tehdään seurakunnissa, rangaistuslaitoksissa, kunnissa, perheiden parissa sekä yhteistyössä viranomaisten ja järjestöjen kanssa. Merkittävä osa kriminaaliteologiasta toteutuu kirkon perustyön kautta diakoniatyössä, sielunhoitotyössä, perhetyössä, nuoriso- ja kasvatustyössä. (Kirkkohallitus, 2021.)

Useimmissa evankelisluterilaisissa seurakunnissa vankiloissa tapahtuva työ on osa diakoniatyötä. Monissa seurakunnista se on osoitettu jonkin diakonian viran erityiseksi vastuualueeksi, joissakin se puolestaan on yksi osa diakoniatyötä muiden tehtävien tavoin. Suomessa on arviolta noin 50–70 vankilatyötä tekeviä kriminaaliteologiantekijää. Vankilatyöhön jumalanpalvelusten toimittamisen kautta osallistuvien pappien määrä on suurempi, mutta määrällisesti suurin osa muusta työstä vankien parissa tapahtuu diakonian virkojen kautta. Evankelisluterilaisissa seurakunnissa vapaaehtoistyöntekijöiden määrä vankilatyössä on hyvin pieni. Sitä toteuttavat enemmän kirkolliset järjestöt sekä herätysliikkeet. (Kirkkohallitus, 2015, s. 66.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää pääkaupunkiseudulla vankilan ulkopuolella hengellistä työtä tekevien kriminaalityöntekijöiden valmiuksia ottaa käyttöön sähköistä ajanvarausta ja heidän ideoitaan siihen, miten sähköistä ajanvarausta tulisi kehittää sekä mitä mahdollisuuksia se antaa oman työn tekemiselle suljetussa vankilassa olevan vangin kanssa.

Tutkimuskysymyksiä olivat:

- 1) Mitä asioita tulee ottaa huomioon sähköistä ajanvarausta järjestettäessä
- 2) Miten sähköinen ajanvaraus vaikuttaa kriminaalityöntekijöiden tapaan työskennellä
- 3) Miten sähköisiä palveluja tulee kehittää vangin hengellisen elämän tukemiseksi.

Tutkimusta varten tehtiin teemahaastattelut yhdelle Rikosseuraamuslaitoksen työntekijälle sekä kuudelle Helsingin seurakuntayhtymän ja pääkaupunkiseudulla kriminaalityötä vankilan ulkopuolella tekeväälle työntekijälle.

4 AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

4.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelu on ihmisten välinen vuorovaikutustilanne, joka tulee haastattelijan aloitteesta ja hän ohjaa haastattelutilannetta. Tutkimushaastattelua ohjaa tutkimuksen tavoite. Tällöin haastattelulla on päämäärä, johon haastateltava fokusoi tietyillä teemoilla. Tutkimushaastattelu poikkeaa arkikeskustelusta siten, että siihen osallistuvilla on erityiset roolit tilanteessa. Haastattelijan asema on olla tietämätön ja tieto on haastateltavalla. (Eskola & Suoranta, 1998, s.86; Ruusuvuori & Tiittula, 2007 s.22.) Tutkimushaastattelijalla ei tulisi olla vahvoja ennakkooletuksia tutkimuskohteesta tai tutkimustuloksista. Olennaisempaa on, että tutkijan

tulisi yllättyä tai oppia tutkimuksensa kuluessa. Se edellyttää, että tutkimuskoh-
teesta muodostetut ennakko-oletukset tiedostetaan ja otetaan huomioon tutki-
muksen esioletuksina jo ennen haastattelutilannetta. (Eskola & Suoranta, 1998,
s.19–20; Schwandt, 2000, s.190.)

Tutkimushaastattelua tehtäessä haastatteluun liittyy tiettyjä tehtäviä ennen ja jäl-
keen haastattelun. Haastattelun alussa esittäydytään, vaihdetaan muutama sana
esimerkiksi säästä tai muusta haastattelun ulkopuolelle liittyvästä asiasta haas-
tattelutunnelman keventämiseksi. Samalla pyydetään lupa tallentaa ja litteroida
haastattelu sekä kerrotaan haastateltavalle oma rooli tutkimuksessa sekä tutki-
muksen tarkoitus. Näin haastateltava saa käsityksen siitä, missä on mukana.
Haastattelun jälkeen annetaan haastateltavalle mahdollisuus olla haastattelijan
yhteydessä, mikäli tämä haluaa tarkentaa tai muuttaa haastattelussa kertomaa
asiaansa. (Ruusuvuori & Tiittula, 2007, s. 24.)

Oman tutkimukseni haastattelut ovat niin sanottuja asiantuntijahaastatteluita. Asi-
antuntijahaastatteluissa olennaista on, että heillä on tutkittavaan asiaan erityistä
tietoa, joka hyödyttää tutkimuksen tavoitteeseen pääsemistä. Peruseriaatteena
on, että heillä on asemansa ja tehtäviensä myötä kertynyt sellaista tietoa, jota ei
muualta saa tai jota on harvoin tarjolla. (Hyvärinen, ym. 2017, s.181.) Tässä tut-
kimuksessa asiantuntijoilta saatava tieto oli olennaista, koska tutkittavasta ai-
heesta ei ole paljon aikaisempaa tutkimustietoa.

4.2 Teemahaastattelu

Aineisto on kerätty yksilöhaastatteluina teemahaastattelurunkoa apua käyttäen
(LIITE 2). Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet on etukä-
teen päätetty, mutta erona strukturoidulle haastattelulle niistä puuttuu kysymys-
ten tarkka muoto ja järjestys. Kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään
kuitenkin haastattelun aikana läpi. Sillä taataan, että jokaisen haastateltavan
kanssa on puhuttu samoista asioista. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 87; Hirsjärvi
& Hurme 2008, 48.)

Omissa teemahaastatteluissani teemat keskittyivät hengellisen kriminaaliryöstön nykytilan kuvaukseen, vastaajan tämänhetkisiin valmiuksiin ottaa käyttöön sähköinen ajanvaraus sekä muutoksen teemoihin. Kysymysrunko teemahaastatteluihin oli tehty liittyen näihin osa-alueisiin. Haastatteluissa oli kuitenkin mahdollisuus spontaaniin keskusteluun ja haastateltavan omaan tyyliin tuottaa vastauksia. Jokaisella haastattelukerralla kysymysten järjestys vaihteli käsiteltävän aiheen mukaan siten, että keskustelutilanteesta pyrittiin tekemään mahdollisimman luonteva ja haastateltavaa huomioiva. Tämä on olennaista teemahaastattelussa, joka mahdollistaa myös sen, että haastattelussa voi ilmetä tutkimuksen kannalta olennaisia seikkoja, joita ei suljetulla kyselyllä saataisi esiin. Lisäksi voidaan katsoa, että kerätty materiaali itsessään edustaa vastaajien omaa ääntä. (Eskola & Suoranta, 1998. s.87–89.)

4.3 Teemahaastattelujen toteuttaminen

Ennen haastattelujen toteuttamista hankin tutkimusluvan Helsingin seurakuntayhtymän Hermannin diakoniatalon Varustamon johtavalta diakoniatyöntekijältä. Haastateltavat saatiin lähettämällä etukäteen sähköpostilla saatekirje hengellistä kriminaaliryöstötä tekeville Helsingin seurakuntayhtymän ja pääkaupunkiseudun työntekijöille sekä muutamalle Rikosseuraamuslaitoksen työntekijälle ja vankilapapille. (LIITE 1). Ennen varsinaisia tutkimushaastatteluja tein teemahaastattelupohjalla testihaastattelun tutkimuksen ulkopuoliselle henkilölle ja tein pieniä korjauksia sen perustella haastattelurunkoon sujuvuuden parantamiseksi. Varsinaiset tutkimushaastattelut toteutettiin vuoden 2021 tammi-maaliskuussa. Sähköposteja lähetettiin kaksitoista (12) kappaletta, joista haastatteluja toteutui seitsemän (7) kappaletta. Viisi haastattelua jäi toteutumatta, koska kaksi henkilöistä eivät vastanneet sähköpostiin ja kolmen henkilön kanssa haastattelu ei ollut mahdollista haastattelun tallentamiseen liittyvien tietoturvaongelmien vuoksi, eikä sitä ollut mahdollista järjestää kuin etäyhteyksin. Haastateltavat valittiin ammatillisen profiilin mukaan, kaikilla haastateltavilla oli useamman vuoden tai vuosikymmenen työkokemus hengellisestä vankilatyöstä. Haastateltavat edustavat vankilan sielunhoitotyötä, diakoniatyötä, perhetyötä, nuorisotyötä sekä muuta asiantuntijuutta. Tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien joukko on niin pieni, että

heidän ammatillisten profiilien tarkempi avaaminen aiheuttaisi mahdollisen tunnistamisen.

Haastattelut toteutettiin Covid-19-pandemiatilanteen vuoksi etäyhteyksin ja videopuheluin Teams-sovelluksen kautta, sekä yksi haastattelu Skypen kautta. Kukin haastattelu kesti 43–59 minuuttia. Keskustelut tallentuivat OneDriveen oman käyttäjätunnukseni alle, josta siirsin ne omalle tietokoneelleni salasanan taakse ja litteroin ne heti. Litteroitua aineistoa kertyi 19 sivua.

Haastatteluiden järjestäminen Rikosseuraamuslaitoksen (Risen) työntekijöille muodostui Covid-19-pandemiatilanteen vuoksi haasteeksi. Haastattelu oli mahdollista tehdä vain Skype-sovelluksen kautta, siten että haastateltava kutsui minut etätapaamiseen, jolloin minulla ei ollut haastattelun tallennusmahdollisuutta. Yksi haastattelu suoritettiin tällä tavoin ja haastateltavan piti lähettää haastattelutallenne muistitikulle tallennettuna maapostilla, josta tallensin sen tietokoneelle ja litteroin. Tässä menettelyssä oli liian monta tietoturvaan liittyvää ongelmaa, jonka vuoksi päädyin jättämään vankilassa työskentelevien henkilöiden haastattelut kokonaan pois. Vankiloihin ei koronatilanteen vuoksi päässyt haastattelemaan henkilökuntaa vankiloiden ollessa ulkopuolisilta suljettuna. Tutkimustuloksista puuttuu näin ollen vankilan henkilökunnan näkökulma, jolloin vastauksissa korostuu melko yksipuolisesti vankilan ulkopuolisten työntekijöiden näkökulma.

4.4 Teemahaastatteluaineiston analyysi

Litteroin kaikki haastattelut välittömästi haastattelutilanteiden jälkeen. Kun aineisto oli litteroitu eli saatu kirjalliseen muotoon, luin aineiston useaan otteeseen tehden luokitteluja usein toistuvista teemoista tai sanoista. Lukiessani pidin mielessäni tutkimuskysymyksiä ja alleviivasin ja merkkasin tekstistä kohdat, jotka olivat olennaisia tutkimuskysymysten kannalta.

Aineiston analyysi on monivaiheinen prosessi, jossa aineisto puretaan ja käsitellään, minkä lopuksi löytyy syy-yhteyksiä ja vastaukset tutkimusraporttiin (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 143–144.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen.

Ensimmäiseksi aineisto pelkistetään, eli aukikirjoitettu teksti käydään läpi siten, että etsitään yhteisiä tekijöitä ja luodaan niille pelkistetyt ilmaukset. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään, eli etsitään samankaltaisuuksia tai erilaisuuksia ilmauksista. Kolmanneksi aineisto abstrahoidaan, eli luodaan teoreettiset käsitteet. (Eskola & Suoranta 1998, 153; Hirsjärvi & Hurme, 2000, 150.) Aineistolähtöinen analyysi on tarpeellista silloin, kun tarvitaan perustietoa jonkin tietyn ilmiön olemuksesta. Aineistojen avulla pyrkimykseni oli luoda uusia näkökulmia, sekä säilyttää tutkittava ilmiö sellaisena kuin se on. Tällöin voidaan puhua pyrkimyksestä tavoittaa tutkittavien näkökulma. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 88.)

Analyysivaiheessa aineistosta tehdään tulkintoja, jotka ohjaavat analyysia. Sisällön analyysissä on aina päätettävä analyysiyksikkö. Se voi olla yksi sana, lause tai ajatuskokonaisuus. (Vesterinen, 2018.) Teemahaastattelun teemojen tulisi jo itsessään muodostaa aineiston jäsenitys. Kerätty haastattelumateriaali puretaan ja ryhmitellään teemojen mukaisesti. Teemahaastattelurungon tarkoituksena on toimia aineiston koodauksen apuvälineenä. Teemahaastattelurunko on rakennettu tutkimuksessa käytettävän teorian pohjalta. Analyysivaiheessa aineistosta etsitään teemahaastattelurungon kautta sellaisia tekstikohtia, jotka kertovat kyseisistä asioista. Analyysirunkoon kuulumaton aineisto voidaan luokitella omana yksikkönään. (Eskola & Suoranta, 1998, s.152–153.)

Aineisto on analysoitu teemoittain sisällönanalyysiä käyttäen. Tutustuin aineistoon luokittelemalla ilmaisuja eri koodeilla. Se auttoi hahmottamaan aineistosta syntyviä eri kategorioita. Kävin kuitenkin aineiston läpi haastattelun kerrallaan ja kokosin taulukkoon ensin suorat sitaatit. Alkuvaiheen luokittelu oli hyödyllinen, koska sen avulla tutustuminen aineistoon alkoi hyvin ja se auttoi aineiston ymmärtämisessä. Haastatteluaineiston lukeminen oli olennaista varsinaisen sisällönanalyysin tekemisessä. Sisällönanalyysin tekeminen jatkui pelkistettyjen ilmaisujen luokittelun alakategorioihin, yläkategorioihin ja kokoaviin kategorioihin. (LIITE 3).

Aineiston pelkistäminen jatkui kuhunkin teemaan liittyvien ilmausten listaamisella sijoittaen ne muodostettuihin alaluokkiin tai uusia ilmauksia löytäessä tein uusia alaluokkia. Alustavien alaluokkien muodostamisen jälkeen luin aineiston vielä huolellisesti läpi täydentäen alaluokkien käsitteitä sekä niiden yläkäsitteitä.

(Tuomi & Sarajärvi, 2008, s.108–109.) Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin tämän jälkeen alaluokkiin samankaltaisuuksien näkökulmasta. (Taulukko 1)

TAULUKKO 1: Esimerkki sisällönanalyysistä

Suora lainaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria	Kokoava kategoria
“Et vankilan aikataulut elää, oon joskus mennyt pihaan, kun on ilmoitettu peruutuksesta”	Nopeat aikataulumuutokset	Työntekijän ajanhallinta	Työskentely vankilassa	Vankila työympäristönä
“Tän kuluneen vuoden aikana ollaan jouduttu opettelemaan Teamsin ja Skypen käyttö”	Sähköisten yhteydenpitovälineiden käyttö	Covid-19-tilanteen aiheuttama oppiminen	Työntekijän valmiudet	Työntekijöiden suhtautuminen sähköiseen ajanvaraukseen

5 EETTISET KYSYMYKSET JA LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Tutkimuksen etiikkaan kuuluu luottamus haastateltavien kanssa ja ettei tutkimukseen osallistuvien henkilöiden henkilöllisyys paljastu. Olen pyrkinyt suojaamaan haastateltavien henkilöllisyyden koko tutkimusprosessin ajan. Haastattelut on koodattu kirjaimilla, jolloin haastateltavien nimiä ei ole tarvinnut käyttää. Toisaalta

tutkimusjoukkona oli pieni ryhmä pääkaupunkiseudulta, joka oli opinnäytetyön tilaajan toive. Siksi joudun erityisesti suojaamaan tietoja, jotka voisivat johtaa haastateltavien tunnistamiseen.

Lähestyin haastateltavia henkilökohtaisella sähköpostilla saatekirjeellä, jossa kerroin tutkimuksen aiheen ja tarkoituksen, tulosten julkaisemistavan sekä anonyymiteetin toteutumisen. Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastattelutilanteet jouduttiin koronatilanteen takia hoitamaan etäyhteyksin.

Objektiivisuuden kannalta tutkimuksen lähtökohdassa on huomion arvoista, että työskentelen diakoniatyöntekijänä samassa organisaatiossa kuin lähes kaikki haastateltavat, mutta kuitenkin täysin eri työyhteisössä ja tiimissä. Omaan työhöni ei ole kuulunut vankilassa työskenteleminen, eikä myöskään digitaalisten palveluiden kehittäminen, joten voi sanoa, että vankilaympäristö sekä digipalveluiden kehittäminen olivat minulle lähes tuntemattomia aihepiirejä ennen tutkimuksen aloittamista. Näin ollen ennakkokäsitykseni ei ollut vahva, jolloin pystyin lähestymään aihetta aidosti uteliaana, mutta kuitenkin pyrkien toteuttamaan tieteellisen tutkimuksen lainalaisuuksia.

Haastattelutilanteissa muutamat haastateltavat tunnistivat minut samasta organisaatiosta, mutta yhteistä työskentelyhistoriaa heidän kanssaan ei ole ollut, joten haastattelutilanteissa pystyimme keskittymään teemahaastattelun sisältöön, ja kysymykset keskittyivät varsin paljon haastateltavien ammatillisiin näkemyksiin ja sitä kautta tutkimuskysymyksiin. Monissa haastatteluissa haastateltavat kuvasivat haastattelun lopussa vuorovaikutustilannetta mielekkääksi, vaikka ne tapahtuivat etäyhteyksin.

Olen pyrkinyt kuvaamaan koko tutkimusprosessin siten, että lukija voi seurata tutkimusprosessia pääpiirteissään. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeitä tekijöitä tutkimuksen luotettavuuden kannalta ovat uskottavuus, eli tutkimuksestani tulisi näkyä, että käsitteellistäminen ja tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä. Toinen tärkeä tekijä on tutkimuksen vahvistettavuus, eli tehdyt tulkinnat saavat tukea muista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista. Laadullista tutkimusta tehdessä on myös hyväksyttävä, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen väline

ennakkokäsityksineen. (Eskola & Suoranta, 1998, s.213; Leinonen, 2018.) Opin näytetyössä olen pyrkinyt pohtimaan omia ratkaisujani ja ottamaan samanaikaisesti kantaa aineiston analyysin kattavuuteen ja tekemääni tutkimuksen luotettavuuteen. Ilmiön tulkinnessa jokainen tutkimuksen yhteydessä tuleva havainto tai asia tulee kyetä sijoittamaan osaksi kokonaisuutta, jotta kokonaisuudelle saadaan luotettava sisältö. (Leinonen, 2018.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Vankila työskentely-ympäristönä

Kaikilla haastatteluun osallistuvilla henkilöillä oli omakohtaista kokemusta hengellisen työn toteuttamisesta vankilaympäristössä erityisdiakoniatyön, erityisnuorisotyön tai muun hengellisen työn kautta.

Useimmissa vastauksissa tuli esiin vankilan nopeasti muuttuvat aikataulut ja niiden aiheuttamat haasteet ryhmien tai tapaamisten järjestymiselle. Syynä saattavat olla vankien omien aikataulujen muuttuminen; vanki on voinut joutua samanaikaisesti oikeudenkäyntiin tai osastolla on tapahtunut jokin turvallisuuteen liittyvä asia.

Vankilan aikataulut elää. Oon joskus ollut vankilan pihassa, kun on ilmoitettu peruuntumisesta. Et muutos voi tapahtua minuuteissa.
(C)

Siellä eletään niin kädestä suuhun. On ilmoitauduttu mukaan ryhmään, mutta sitten lähdettykin vartijoiden kanssa ostamaan telkkaria. (D)

Useimmat haastateltavat ymmärtävät vankilan nopeat aikataulumuutokset. Joissakin tilanteissa työntekijä on ensin ajanut vankilaan Helsingistä, käynyt vankilan turvatarkastuksen läpi ja juuri ennen osastolle menemistä ryhmä tai tapaaminen on peruttu.

Helsinkiiläiset vankilatyötä tekevät hengellisen työn tekijät tekevät pisimmillään matkoja Hämeenlinnan vankilaan, jonne ajomatka suuntaansa on noin puolitoista tuntia. Kaikki vastaajat kertoivat, että yhteen vankilapäivään kuuluu käytännössä koko työpäivä matkoineen ja turvatarkastuksineen.

Tutkimustulos saa vahvistusta Rantalan ja kumppaneiden vuonna 2020 tekemästä tutkimuksesta reilun vankilan elementeistä. Siinä todetaan, että vankiloissa tasapainoillaan kontrollin ja kannustavuuden sekä vankien velvoitteiden ja oikeuksien välillä. Vangeille on tehty vankeusajalle rangaistusajan suunnitelmat, johon on määritelty yksilölliset tavoitteet. Rangaistusajan suunnitelma sisältää suunnitelman vangin sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, valvotusta koevapaudesta ja ehdonalaisesta vapauttamisesta sekä poistumisluvan myöntämisestä. Suljetussa vankilassa vangin kyky toteuttaa suunnitelmaa on riippuvainen vankilahenkilökunnan tarjoamasta tuesta ja resursseista. Siksi monet toiminnot tapahtuvat silloin, kun vankilaolosuhteet sen mahdollistavat. (Rantala, ym, 2021, s. 219;233.)

Samoin tutkimukseni tulos on samansuuntainen Kirkkohallituksen vuonna 2015 teettämän tutkimuksen kanssa uskonnonharjoittamisesta vankilassa. Siinä todetaan, että vankilatyön tekemisen rajoitteina ovat vankiloiden vähäiset resurssit valvontaan, eikä siksi voida järjestää tilaisuuksia seurakunnille sopivina ajankohdina. Lisähaasteen voivat aiheuttaa myös tilakysymykset, jolloin ei saman vierailun aikana voida järjestää ryhmää ja sen lisäksi yksilötapaamisia. (Kirkkohallitus, 2015, s. 78.)

Yhteys oman tutkimukseni tuloksissa sekä Kirkkohallituksen raportin tutkimustuloksissa ovat, että seurakuntien vankilatyötä tekevät kokivat tyypilliseksi ongelmaksi vankiloiden sulkemisen herkästi ulkopuolisilta ja tapaamiset ja toiminnot peruuntuvat joskus hyvin nopeasti. Välillä vankilavierailun ongelmana on ollut seurakunnan työntekijän vankilakäyntiin liittyvän tiedon katoaminen vankilassa ja sen takia työtilanteen vaikeutuminen tai estyminen. Tämä yhdistettynä joskus pitkiin ajomatkoihin voidaan kokea rasittavana ja turhauttavana. (Kirkkohallitus, 2015, s.78.)

6.2 Työskentely vankien kanssa

Useimmat vastaajista ovat yhdistäneet vankien yksilötapaamiset järjestämiensä ryhmien yhteyteen, joko ennen tai jälkeen ryhmätapaamisen. Yksilötapaamisen järjestää useimmiten vankilapappi, joka on hoitanut vankilasta sopivan paikan tapaamiselle ja on saattamassa työntekijän turvatarkastuksesta vangin kohtaamiseen ja saattaa tapaamisesta työntekijän pois. Vain muutamille vankilan ulkopuolella työskentelevälle hengellisen työn tekijälle on tullut erikseen vankilapapin kautta yhteydenottopyyntö tapaamista varten. Tulos vastaa täysin Kirkkohallituksen vuoden 2015 raportin tuloksia uskonnonharjoittamisesta vankiloissa. Raportin tulosten mukaan vankilan ulkopuolella toimivat hengellisen työn tekijät kokevat tärkeimmäksi toimintamuodoksi yksilötyön vankien kanssa. Yksilökäynnit yhdistetään usein jonkin tilaisuuden järjestämiseen vankilakäynnin yhteydessä. Yksilötyön kesto voi vaihdella yksittäisistä tapaamisista useimpiin vuosiin. Se voi jatkua vangin vapauduttua: Tukisuhteen tarkoitus on saada vanki vapautumisen jälkeen kiinnittymään seurakuntayhteyteen ja paikalliseen yhteisöön. (Kirkkohallitus, 2015, s. 71.)

Vankilan ulkopuolella työskentelevien työntekijöiden ja vankien yksilökohtaamisissa korostuvat vankilan ulkopuolisten asioiden selvittelyminen sekä vapauteen ja vapautumiseen liittyvät käytännön kysymykset. Toisaalta keskustelut voivat olla hengellisiä, joissa vanki käy työntekijän kanssa läpi omaa jumalasuhdettaan ja pohtii, onko tehnyt syntiä.

Kun ollut tällasii syntikeskusteluja, et omatunto kolkuttaa ja kelpaanko. (C)

Haastatteluissa tuli esiin, että vankien kohtaaminen vaatii erityistä henkistä valmistautumista. Tilanteet saattavat muuttua nopeasti ja ryhmää pitämään mennessä ei ole aina varmuutta, kuinka monta yksilötapaamista sen jälkeen saattaa olla. Työntekijällä ei välttämättä ole myös etukäteen paljon tietoa, mistä vanki mahdollisesti haluaa sillä kertaa keskustella.

Ryhmien pitämiseen vankilassa liittyy haastatteluiden perusteella suuri määrä asioita, joita pitää ottaa huomioon. Ryhmiin liittyvissä kysymyksissä vankien

välinen ryhmädynamiikka tuli erityisesti esiin, ryhmänohjaajan täytyy pystyä puuttumaan välittömästi epämukaviin tilanteisiin, jotka saattavat johtaa konfliktiin ja huomioida kaikkia osallistujia tasapuolisesti.

Täytyy henkisesti varautua, kun aika ajoin on joku haastava henkilö, et tänään on ryhmä ja täytyy taas muistaa huomioida se ja se. Se vaihtelee kerrasta ja vaiheesta toiseen. (A)

Haastatteluista saatu tutkimustulos on samansuuntainen Saaren vuonna 2020 tekemän tutkimuksen mukaan vankien välisistä suhteista ja valta-asetelmista. Vankiloissa vangit ovat verkostoituneet ja rakentaneet omia keskinäisiä hierarkioita, joissa on oma nokkimisjärjestyksensä. Se vaikuttaa vankien välisiin vuorovaikutussuhteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin, joista vankilan henkilökunnan ja vankien kanssa työskentelevien tulee olla tietoinen. (Saari, 2021a, s. 104.) Noin joka viides vanki osallistuu mielellään uskonnolliseen toimintaan vankilassa. Sitä vastoin noin puolet vangeista suhtautuu selkeän kielteisesti vankilassa järjestettävään uskonnollisiin tilaisuuksiin. (Grönlund & Saari, 2021, s.186.)

6.3 Palvelun järjestämiseen liittyvät turvallisuuden näkökulmat

Haastatteluissa nousi esiin vahvasti turvallisuuskulma etenkin mahdollisten etätapaamisten järjestämisessä. Turvallisuus liittyy vastausten mukaan sekä tapaamisten turvallisuuteen että internet-yhteyksien turvallisuuteen.

Siellä mennään koko ajan turvallisuus edellä. Jos osastolla ei ole rauhallista tai siellä on väkivaltaa, kaikki perutaan. Kaikilta. Ja siihen pitää vaan suostua. (E)

Riippumatta siitä, olisiko tapaaminen vankilassa tai mahdollisesti etäyhteyksin, vastaajien mielestä vankilan henkilökuntaa eli lähinnä vartijaa toivotaan valvomaan tapaamista. Näin taataan turvallisuus sekä asiakkaalle että työntekijälle.

Et jos vanki flippaa, niin jonkun täytyy siellä vankilan päässä kontrolloida, on se sitten joku ääntä välittämätön videoyhteys tai joku, et vartijat näkee, mitä vanki tekee. (B)

Luulen, että nettiturvallisuuteen liittyvät riskit askarruttaa vankilan turvallisuuspuolta. Jos pyrittäis sitä yhteyttä käyttämään väärin johonkin muuhun tarkoitukseen. (A)

Haastateltavat nostivat sähköisen palvelun yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä vankilan hyväksymän internet-alustan luomisen, johon vankilasta käsin voidaan kirjautua turvallisesti. Vankilassa pitkään hengellistä työtä tehneet työntekijät ymmärtävät palvelun järjestämisen liittyvän haasteen nimenomaan internet-yhteyksiin: Niiden tulisi olla niin suojatut, ettei väärinkäytöksille olisi mahdollisuutta.

Oman tutkimukseni tulokset turvallisuuteen liittyen vahvistavat aikaisempia tutkimustuloksia siitä, että vankilan toiminnan keskeisempänä perustana on turvallisuus. Turvallisuuden valvonta on pitkälle säänneltyä ja ohjeistettua toimintaa, ei vartijoiden vallankäyttöä. Kaikilla vankiloilla on oma järjestyssääntönsä, jonka määräykset ja säädökset liittyvät esimerkiksi vankilan osastoihin ja muihin yksiköihin, alueella liikkumiseen, puhelimen ja tietokoneen käyttöön sekä omaisuuden hallussapitoon. Vangin ja vankilahenkilökunnan on noudatettava vankilan järjestyssääntöä. Vangin on hyväksyttävä vankilan toimintaan liittyvä valvonta ja tarkastukset. Vangin tulee käyttäytyä asiallisesti muita vankeja sekä henkilökuntaa kohtaan. (Saari, 2021b, s. 151–152.) Myös vankilatyötä tekevistä evankelisluterilaisten kirkon työntekijöistä on tehty etukäteen maksullinen perusmittainen turvallisuusselvitys, jolloin heidän taustansa on tutkittu työskentelyn turvallisuuden takaamiseksi vankiloissa.

Vangin elämä on suljetussa vankilassa hyvin eristettyä ja muiden vankien lisäksi vartija on useimmiten ainoa henkilö, jonka kanssa vanki on päivittäin osastolla tekemisissä. Vankilassa saattaa ilmetä vankien välisiä erimielisyyksiä, jotka pahimmillaan voivat johtaa väkivaltatilanteisiin vartijoita tai toisia vankeja kohtaan. Näihin puututaan vankiloissa välittömästi lain ja järjestyssääntöjen puitteissa ja se on välttämätöntä vankilan turvallisuuden takaamiseksi. (Marttinen, 2014, s.55.)

6.4 Työntekijöiden suhtautuminen sähköiseen ajanvaraukseen

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että sähköinen ajanvaraus lisäisi vankien itsemääräämisoikeutta ja yhdenvertaisuutta. Useimmat olivat sähköiseen ajanvaraukseen valmiita, jos vain asianmukainen tekniikka saataisiin kuntoon.

Et kyllä odotan sitä ja oon ehdottomasti käytettävissä. (E)

Muutama vastaaja pohti sähköisen ajanvarauksen lisäävän yksilötyötä vankilassa, ja tapaamiset voisivat järjestyä nopeammalla aikataululla kuin tällä hetkellä. Monet työntekijät ovat kuitenkin motivoituneet järjestämään ryhmätoimintaa vankilassa heti kun se olisi taas mahdollista Covid-19-pandemiatilanteen helpottaessa.

Kyllä haluaisin tehdä edelleen ryhmien kanssa töitä vankilassa, mutta luulen että sähköinen ajanvaraus kasvattaisi yksilötyötä huomasti. (F)

Haastateltavista kolme vastaajaa toivoi, että sähköinen ajanvaraus tapahtuisi edelleen vankilapastorin kautta ja neljä toivoisi vangin itse pääsevän varaamaan ajan. Tärkeänä pidettiin, että työntekijä voi itse kontrolloida hänelle varattavia aikoja. Lisäksi sähköinen ajanvaraus vaatisi, että työntekijän oma sähköinen kalenteri olisi suunniteltu tarpeeksi pitkälle, johon työntekijä olisi itse määritellyt itselleen sopivat ajat. Useimmat vastaajista olivat sitä mieltä, että ajanvarauksia varten kannattaisi varata kalenterista kokonaisia päiviä sen sijaan, että aikoja olisi ripoteltu pitkin työviikkoa.

6.5 Sähköinen ajanvaraus ja etätapaamiset

Haastatteluissa nousi esiin korona-ajan tuoma murros työntekijöiden digitaitoihin. Kaikki vastaajat olivat työssään tehneet muita asiakastapaamisia sekä osallistuneet kokouksiin ja järjestäneet kokouksia videoyhteyksin. Covid-19-pandemian alkaessa keväällä 2020 suurin osa työstä muuttui etätyöksi ja sen vuoksi nopeassa aikataulussa jouduttiin ottamaan haltuun digitaaliset yhteydenpitovälineet

kuten esimerkiksi Teams-, Skype-, ja Zoom-yhteydet, joilla pidetään yhteyttä kollegoihin ja viranomaisiin.

Mehän ollaan tässä reilun vuoden aikana käyty aikamoinen murros tän koronan takia.- Uskon, että tarvittavat valmiudet löytyy, kylhän ne opeteltavissa on. (A)

Haastateltavat pitivät mahdollisena hyödyntää tai yhdistää sähköinen ajanvaraus etätapaamisiin vankien kanssa. Sähköisen ajanvarauksen kautta vanki voisi varata esimerkiksi etätapaamisen videoyhteyden kautta, mikäli vierailu vankilaan ei ole mahdollista. Koronatilanteen vuoksi vankiloissa ei ole pystynyt vierailemaan, joten vankilan ulkopuolella työskentelevät kriminaalityöntekijät toivoisivat mahdollisuutta tavata asiakkaita etäyhteyksin.

Videopuhelulla päästäisiin suhteellisen lähelle normaalitapaamista, ainakin kahdenkeskisissä tapaamisissa. (B)

Tutkimustulos saa vahvistusta vuonna 2021 tehdystä raportista digiseurakunnan rakentamisesta. Suomalaisten paikallisseurakuntien työntekijät joutuivat ottamaan valtavan digiloikan muutamassa päivässä. Kun 16.3.2020 Suomen hallitus ilmoitti, että valmiuslaki otetaan käyttöön poikkeusolojen vuoksi, niin kaksi tuntia myöhemmin Kirkkohallitus julkaisi tiedotteen, että jumalanpalvelukset toteutetaan ja välitetään seurakuntalaisille suljetuin ovin käytettävissä olevin keinoin. Seuraavana sunnuntaina pienimpienkin seurakuntien jumalanpalvelukset olivat seurattavissa verkossa. (Sandberg, 2021, s.10.)

6.6 Vankilapastorin rooli palvelun toteutumisessa

Vastausten perusteella käytännössä suurin osa vankien yhteydenotoista tulee tällä hetkellä vankilan ulkopuolella työskenteleville hengellisen työn tekijöille vankilapastorin kautta. Pastori soittaa vankilasta työntekijälle ja sopii tapaamisen. Vankilassa tapaaminen vaatii erityisen tilan järjestämisen sekä saattajan vangille ja työntekijälle. Yksittäisiä pyyntöjä tulee harvoin, yleensä tapaamiset on pidetty vankilassa järjestettävien tilaisuuksien jälkeen tai niiden yhteydessä.

Useimmat haastateltavat olivat sitä mieltä, että sähköinen ajanvaraus tai etätaapaamisten järjestäminen vaatisi toimiakseen edelleen vahvaa yhteistyötä vankilapastorin kanssa. Työntekijä laittaisi itselleen sopivia aikoja esimerkiksi Outlook-kalenteriin, josta vankilapastori voi tehdä varauksen tapaamiselle vangin kanssa. Vastaajien mielestä sähköinen ajanvaraus toisi myös selkeyttä asiakastapaamiin, mikäli ajanvarauksen yhteydessä olisi ilmoitettu etukäteen teema, josta vanki haluaa keskustella.

Koen sen erittäin tärkeänä. Vankilapappi tietää keitä siellä on ja kuka tarvitsee mitään apua. (F)

Tuloksista tuli esiin, että vangit ovat riippuvaisia palvelun toteutumisessa henkilökunnasta. Vangeille tulisi ilmoittaa ja kertoa, että tällainen palvelu on olemassa ja se vaatisi vastaajien mielestä erityisesti vankilapastorilta aktiivisuutta.

Se vaatii vankilapapilta sitä, et hän haluaa, että hänellä on tukijoukkoja langan päässä. (E)

Pappi sanois, et on mahdollista tavata, että tehdään tällainen etätaapaaminen ja hän järjestää sen tilan ja se olisi sama kuin livenä, mut nyt se tapahtuisi verkossa. (A)

Vankilan ilmoitustauluilla on lukuisten eri toimijoiden ilmoituksia eri palveluista. Erottuakseen joukosta, palvelua tulisi hieman markkinoidakin vangeille. Muutama vastaaja oli huolissaan vankien luku- ja kirjoitustaidosta, senkin vuoksi sähköistä yhteydenpitomahdollisuutta tulisi tuoda keskusteluissa esiin, jotta kaikilla olisi sama tieto asiasta.

Vangin haaste ajatella, että tällainenkin mahdollisuus olisi, sieltä vankilan puolelta pitäisi tulla ohjausta ja tukea siihen paljon. Ja kannustusta myös. (C)

Samankaltaiseen tulokseen on päädytty evankelisluterilaisille seurakunnille vuonna 2021 tehdyssä oppaassa digiseurakunnan rakentamiseen: Hengellistä toimintaa järjestettäessä pelkkä digitaalinen alusta ei takaa, että siellä syntyy kahdenkeskistä vuorovaikutusta. Siihen tarvitaan tietoa, ohjausta ja opetusta. (Sandberg, 2021, s. 109.)

Vankilapastorin roolin tärkeys mainitaan myös Kirkkohallituksen vuonna 2015 teettämästä tutkimuksesta vankiloiden uskonnonharjoittamisesta. Tutkimuksessa todetaan, että ilman vankilan aloitteellisuutta paikallisseurakunnat sekä myös vankilan ulkopuolella työskentelevät kriminaalityöntekijät eivät aina tiedä, onko heidän työlleen tarvetta vankiloissa. Siksi yhteys vankilasielunhoidon viranhaltijaan on tärkeä. Vankilan ulkopuolelta tulevat työntekijät voisivat vähentää vankilapapin työtaakkaa, ja hän ja puolestaan voisi keskittyä enemmän etsivään työhön vankien parissa, jota vankilan ulkopuolella työskentelevät eivät voi tehdä. (Kirkkohallitus, 2015, s.76.)

6.7 Sähköinen ajanvaraus hengellisen toiminnan mahdollistajana

Haastateltavat pitivät sähköistä ajanvarausta vangin kannalta tärkeänä. Sen kautta vangilla olisi paremmat mahdollisuudet saada nopeammin ja yksilöllisesti palvelua ja hengellistä ja henkistä tukea, mikäli vankila on ulkopuolisilta suljettu, kuten korona-aikana. Covid-19-pandemiatilanteen aiheuttamana poikkeusaikana vankiloiden ulkopuolella toimivat hengellisen työn tekijät eivät ole päässeet tapaamaan vankeja eikä pitämään ryhmiä. Vankilapastorit toteuttavat hartauselämää, mutta vahvasti osastoiduissa vankiloissa vanki ei välttämättä pääse viikoittain hartauteen. Sen takia sähköinen ajanvaraus hengellisen työntekijälle vankilan ulkopuolelle olisi vastaajien mielestä hyvä lisä hengellisen elämän toteuttamiseen.

Vanki on keskiössä. Ei me tilastojen takia työtä tehdä. Vangilla olisi paremmat mahdollisuudet saada hengellistä apua. (A)

Oishan se sellainen virallistaminen meidän työlle. Et oltais selkeesti yhteistyökumppaneina. Ollaan kuitenkin tehty laadukasta työtä vuosikymmeniä vankiloissa. (F)

Haastateltavat toivat esiin myös hengellisen työn jatkuvuuden mahdollisuuden. Vanki saattaa vaihtaa rangaistusaikanaan useita kertoja vankilaa, jolloin työntekijät ympärillä vaihtuvat. Jos hänellä olisi sähköisen ajanvarauksen tai etätapaamisen mahdollisuus tutun hengellisen työntekijän kanssa, henkinen ja hengellinen tuki olisi koko vankeuskaaren ajan katkeamatonta.

Vanki muistaa, et hei mä tapasin sen silloin ja tavattiin useamman kerran silloin edellisessä paikassa. Vois ottaa taas yhteyttä, kun tulee asiaa. (A)

Vuonna 2021 suomalaisista vangeista tehdyn tutkimuksen mukaan vankien sosiaalinen tuki jakautuu neljään eri ryhmään. Vankiloissa on pieni ryhmä uskonnollisia vankeja, jotka kokevat saavansa merkittävästi tukea ja apua seurakuntien työntekijöiltä sekä vapaaehtoisilta. He kokevat omaa elämäkatsomusta tukevan sosiaalisen verkoston itselleen tärkeäksi. Toisena ryhmänä ovat voimakkaasti viranomaisiin turvautuvat vangit, jotka hakeutuvat vankilan työntekijöiden ja sosiaalityön palveluihin. Kolmas ryhmä tukeutuu vertais- ja kaverisuhteisiin ja neljäs ryhmä sukulaisiin ja perheisiin. (Saari & Grönlund, 2021, s. 190–191.)

Tutkimusten perusteella vankilan osallisuuden kannalta uskonnollisen toiminnan järjestäminen menee marginaaliin, mutta silti se on merkityksellistä siihen osallistuville vangeille ja sama tulos nousi tämän tutkimuksen haastatteluiden yhteydessä hengellistä työtä järjestäviltä työntekijöiltä. Joillekin vangeille se voi olla elämää pysyvästi muuttava tekijä, uskoon tuleminen on heille olennainen kuntoutumisen keino. (Saari & Grönlund, 2021, s.186.) Tämä tuli esiin myös haastatteluvastauksessa, jossa nähtiin sähköisen yhteydenpito hengellisyyttä vahvistavana kanavana.

Se on yksi väylä lisää tuottaa vankilaan lisää hartauselämää ja hengellisyyttä. Mahdollistaa hengelliset keskustelut ja että jonkun usko voi vahvistua. (E)

Digitaalista hengellistä työtä rakentaessa oikein järjestetty hengellinen etätapaaminen voi olla mahdollisuus syvään kohtaamiseen, sillä kahdenkeskisessä tapaamisessa voi antaa toiselle jakamattoman huomionsa. Tämä mahdollistaa myös arkojen aiheiden jakamisen ja luottamuksellisen kohtaamisen. Parhaimmillaan etätapaamisessa kaksi matkaajaa on linjoilla ikään kuin yhteisellä hengellisellä matkalla. (Sandberg, 2021, s.139.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Vankilaolosuhteiden vaikutus palvelujen järjestämiseen

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, mitä asioita tulee ottaa huomioon sähköistä ajanvarausta järjestettäessä. Tutkimustuloksista selvisi, että haastateltavat ovat valmiita sähköiseen ajanvaraukseen sekä etätapaamisiin videoyhteyksin. Erityisenä aiheena esiin nousi turvallisuuskulma palvelun järjestämisessä. Kaikki haastateltavat olivat tehneet pitkään töitä vankiloissa ja tietoisia vankilan tiukoista turvallisuuskysymyksistä ja tämä pohditutti useimpia haastateltavia. Vankilat ovat suljettuja laitoksia, joissa kaikki turvallisuutta uhkaavat tekijät otetaan huomioon ja pyritään minimoimaan. Järjestys sekä turvallisuus menevät kaiken muun edelle.

Vankilan ulkopuolisilta kriminaalityöntekijöiltä sähköinen ajanvaraus vaatisi kurinalaisuutta nimenomaan oman aikataulun suunnittelussa ja sähköisen kalenterin ylläpidossa. Uusi toimintamalli vaatisi alussa opettelua sekä kriminaalityöntekijöiltä että vankilapapeilta, koska ennen koronatilannetta toiminta on ollut melko sattumanvaraista ja etenkin yksilötyö on toteutunut lähinnä ryhmien yhteydessä.

Vankiloissa vangit pitävät yhteyttä läheisiinsä Skype-sovelluksen kautta. Virallisesti hyväksytyjen yhteistyökumppaneihin, joihin myös hengelliset toimijat luetaan, yhteyttä pidetään vankilan omalla videopuhelusovelluksella, johon tunnustaudutaan Digi- ja väestöviraston Suomi.fi-tunnistautumisella. Tämä yhteys mahdollistaisi sen, ettei vankilahenkilökunnan tarvitse valvoa tapaamista kuin korkeintaan etähallinnan kautta. Lisäksi Suomi.fi-tunnistautumista käytetään esimerkiksi Kelassa, joten tilaajan on mahdollista sitä kautta saada tietoa, miten palvelu vankilan kanssa on järjestetty ja mitä siinä on pitänyt ottaa huomioon.

Tutkimustulosten perusteella sähköinen ajanvaraus ja etätapaamiset voisivat vahvistaa vangin itsemääräämisoikeutta sekä nopeuttaa hengellisen ja henkisen tuen saamista tutulta työntekijältä. Vastaukset jakautuivat, kolme vastaajaa toivoi, että vankilapappi hoitaisi ajanvarauksen sähköiseen kalenteriin, neljä puolestaan, että vanki voisi tehdä sen omatoimisesti.

Palvelun järjestämiseen liittyy myös yhdenvertaisuuden toteutuminen. Vangin tulisi olla tietoinen, että kyseinen palvelu on tarjolla ja häntä tulisi tarvittaessa tukea ja auttaa sen käyttämisessä. Vankien digiosaaminen on eritasoista, samoin luku- ja kirjoitustaito. Mikäli vanki tahtoo asioida etäyhteyksin videopuhelulla, tätä on ensin annettava kirjallisesti. Siksi vankilan henkilökunnan ja erityisesti vankilapa-pin rooli ainakin palvelun alkuvaiheessa näyttäisi olevan merkittävä palvelun onnistumiselle.

7.2 Toimivien palvelujen järjestäminen vankilassa hengellisen työntekijän näkökulmasta

Toinen tutkimuskysymys oli, että miten sähköinen ajanvaraus vaikuttaa kriminaalityöntekijöiden tapaan työskennellä. Tutkimustulosten mukaan sähköisen ajanvarauksen ja/tai etätapaamisten järjestäminen mahdollistaisi vankilan ulkopuolella työskenteleville kriminaalityöntekijöille johdonmukaisemman työskentelyn vankiloissa. Tällä hetkellä yksilötapaamiset toteutuvat useimmiten ryhmien järjestämisen yhteydessä vankilan sisällä. Covid-19-pandemiatilanteen vuoksi vankilat ovat olleet suljettuina ulkopuolisilta toimijoilta pian jo pari vuotta aiheuttaen sen, ettei kriminaalityöntekijät ole voineet tehdä töitä vankiloissa entiseen malliin.

Vastauksista nousi esiin vankilatyöhön liittyvä epävakaas, työntekijä voi mennä vankilaan varta vasten pitkiäkin matkoja ja saada tietää vankilan porteilla tai jopa turvatarkastuksen jälkeen, että ryhmäkerta on peruttu turvallisuuteen liittyvän ongelman vuoksi tai henkilö, jota menee tapaamaan, onkin samanaikaisesti viety oikeudenkäyntiin. Kaikki haastateltavat olivat erittäin motivoituneita etätapaamiin vankien kanssa esimerkiksi videopuheluiden kautta. Tässä apuna on ollut Covid-19-pandemiatilanteesta johtuva etätyöskentelyn ja -välineiden nopea haltuunotto ja oppiminen myös paikallisseurakunnissa. Kirkon työntekijöiden digiosaamisesta ei ole aikaisempia tutkimuksia, paitsi vuonna 2019 tehty kyselytutkimus kirkon varhaiskasvatuksen ja nuorisotyön edustajille, jonka tulosten mukaan vastaajat olivat motivoituneita digitaitojensa kehittämiseen. (Kirkkohallitus, 2019.) Korona-ajan aiheuttama nopea digiloikka seurakunnissa aiheuttanee ajankohtaisia ja laajempia tutkimuksia aiheesta.

Sähköisestä ajanvarauksesta saatu etu vaikuttaisi viiteen asiaan: 1) Mikäli etätapaamiset tulisivat käyttöön, niistä saatu hyöty olisi työntekijöille ajankäytöllisesti suuri. Siitä poistuisi matkantekoon ja vankilan järjestykseen liittyvät tekijät, jotka ovat aikaa vieviä ja epävakaita. 2) Sähköinen ajanvaraus tai etätapaaminen mahdollistaisi vankilan ulkopuolisten kriminaalityöntekijöiden työskentelyn vankilan ulkopuolelta käsin, mikäli Covid-19-pandemian aikana tapahtunut poikkeustilanne julistettaisiin uudelleen ja vankilat sulkeutuisivat ulkopuolisilta toimijoilta. 3) Mikäli sähköistä ajanvarausta voisi käyttää vankilassa tapahtuvien tapaamisten suunnitteluun, työntekijällä olisi etukäteen tieto, montako henkilöä hän tapaa ja mistä asioista vanki haluaisi keskustella. 4) Vastajat suhtautuivat toiveikkaasti yksilötyön lisääntymiseen sähköisten palveluiden avulla, näin mahdollisesti useampi vanki saisi keskusteluapua ja hengellistä tukea. 5) Parhaimmillaan toimiesaan sähköinen ajanvaraus ja etätapaamiset olisivat merkittävä lisäresurssi vankilapastorin työskentelylle, hänelle voisi vapautua aikaa etsivään työhön vankilassa.

7.3 Sähköinen ajanvaraus hengellisen työn lisäresurssina

Kolmas tutkimuskysymys oli, miten sähköisiä palveluja tulee kehittää vangin hengellisen elämän tukemiseksi. Tutkimustulosten perusteella vankien kanssa tehtävä hengellinen työ ei ole pelkästään spirituaalista. Vankilan ulkopuolella työskentelevät evankelisluterilaisen kirkon kriminaalityöntekijät eivät ole Rikosseuraamuslaitoksen ja sitä kautta vankilan työntekijöitä toisin kuin vankilapappi. Sen vuoksi vangeilla saattaa olla erilainen suhde ja erilaiset tarpeet keskusteluille heidän kanssaan.

Vankilan ulkopuoliset kriminaalityöntekijät järjestävät toiminnallisia ryhmiä, jotka ovat luonteeltaan erilaisia kuin hengelliset jumalanpalvelukset. Niissä saattaa olla hengellisyyden lisäksi vahva terapeuttilinen tai toiminnallinen vuorovaikutustilanne, jota muut toimijat eivät korvaa. Ryhmien ohjaustilanteissa työntekijät tulevat tutuiksi, jolloin vankien on helpompi lähestyä työntekijää yksilötapaamisen toivossa. Vankilan ulkopuolella työskentelevät kriminaalityöntekijät voivat jatkaa

työskentelyä vangin kanssa hänen vapauduttuaankin ja tukea hänen hengellisiä tarpeitaan sekä elämänhallintaa seurakuntatyön yhteydessä.

Sähköinen ajanvaraus ja etätapaamiset mahdollistaisivat tutkimustulosten mukaan vangin kokonaisvaltaisemman hengellisen ja henkisen tuen koko vankeusajalle. Hartauselämä on useimmissa vankiloissa turvattu vankilapappien toimesta, mutta vangeilla on aiheita, joihin esimerkiksi vankilan ulkopuolella työskentelevät diakoniatyöntekijät ja nuorisotyöntekijät voivat vastata paremmin ja auttaa asioiden hoitamisessa vankilan ulkopuolella. Tällaisia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi vapautumiseen ja asumiseen liittyvät kysymykset tai vangin perheen ja omaisten kokonaisvaltainen tukeminen.

Yksi tärkeä tekijä vankilan ulkopuolella tehtävässä kriminaalityössä on liittää vanki vapautumisen jälkeen osaksi hengellistä yhteisöä omassa paikallisseurakunnassaan tai esimerkiksi Helsingin seurakuntayhtymän Varustamoissa, jossa hänen elämänhallintaansa ja rikoksetonta elämää pyritään tukemaan järjestämällä työllistymiseen ja asumiseen liittyviä tukitoimia sekä hengellistä toimintaa.

7.4 Jatkotutkimushaasteet

Vankilasielunhoidosta on tehty muutamia aikaisempia tutkimuksia, jotka ovat liittyneet vankilassa työskentelevien vankilapastorien -ja diakonien toimenkuvan tutkimiseen. Vankilan ulkopuolella työskenteleviä hengellisen työn toimijoita ja heidän toimenkuvaansa on tutkittu sangen vähän.

Sähköinen ajanvaraus vankilan ulkopuolisille hengellisille työntekijöille vankiloissa on täysin uusi aihe, josta ei ole tehty aikaisempaa tutkimusta. Myöskään vertailukelpoista kansainvälistä tutkimusta aiheesta ei ole saatavilla. Tämä tutkimus keskittyi vankilan ulkopuolella työskenteleviin pääkaupunkiseudun kriminaalityöntekijöihin. Valtakunnallisesti heitä on noin 50–70, joten seitsemän on melko hyvä otanta alkututkimukseen. Olisi kiinnostavaa tietää, vastaako tutkimustulos valtakunnallisesti heidän kollegojensa asennetta. Sähköinen ajanvaraus

vankilassa on ylipäätään melko uusi asia, eikä sitä ole päästy toteuttamaan kuin toistaiseksi muutama kuukausi Hämeenlinnan vankilassa.

Jatkotutkimuksen osalta olennaista olisi saada tietoa vankilan henkilökunnan näkemyksistä palvelun onnistumisesta sekä vangeilta, mihin tarpeisiin he itse toivoisivat digipalveluiden kehittämistä. Mikäli sähköinen ajanvaraus tai etätapaamiset järjestyvät, olisi jatkotutkimuksena kiinnostavaa tutkia niiden todellisia vaikutuksia vankilan hengellisen työn toteutumismuotona.

8 POHDINTA

Voi sanoa, että opinnäytetyön ajoitus oli täydellinen. Sähköisiä palveluita on jo toivottu kehitettävän evankelisluterilaisissa seurakunnissa jo ennen koronapandemiaa. Valtioneuvoston 16.3.2020 julistama poikkeustila koronatilanteen vuoksi Suomessa pakotti monet työyhteisöt - mukaan lukien evankelisluterilaiset paikallisseurakunnat - aloittamaan etätyöskentelyn. Sen seurauksena monet seurakuntien työntekijät joutuivat ottamaan digiloikan eri alustojen käyttämisessä, ja pakotilanne nopeutti niiden oppimista eri tavalla kuin normaaliaikana. Evankelisluterilaiset seurakunnat ovat tehneet vankilatyötä jo vuosikymmeniä, mutta koronatilanteen vuoksi vankilat menivät lopullisesti ulkopuolisilta toimijoilta kiinni. Tämän takia muiden työtapojen kehittäminen vankiloihin tuli erittäin ajankohdattaiseksi.

On nähtävissä, että Covid-19-pandemian aiheuttama etätyökulttuuri on tullut osittain jäädäkseen myös hengelliseen seurakuntatyöhön ja esimerkiksi Helsingin seurakuntayhtymän joissakin paikallisseurakunnissa on jo käytössä sähköinen ajanvaraus esimerkiksi diakoniatyöntekijöille. Toisaalta kirkon työssä on ollut pitkään haaste digitalisoitua ja moneen yhteiskunnalliseen toimijaan verrattuna kehitys on ollut verrattain hidasta. Yksi tekijä on, että hengellinen työ on pitkään ollut luonteeltaan seurakunnan tiloissa ja henkilöiden välisissä kohtaamisissa tapahtuvaa toimintaa.

Opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen myös siltä osin, että yhteiskunta digitalisoi-
tuu vauhdilla ja siihen ohjataan vahvasti myös poliittisilla ohjelmilla. Suomi on di-
gitalisaatiossa edelläkävijämaa, johon liittyy myös vankiloissa tapahtuva kehitys.
Siitä on esimerkkinä Hämeenlinnan Älykäs vankila -hanke. Opinnäytetyöproses-
sin aikana paljon uutta digipalvelujen järjestämisestä ja vankiloiden toimintakult-
tuurista. Tämän haastattelututkimuksen avulla on saatu tietoa, kuinka paljon
muualla yhteiskunnassa melko helposti järjestettävän palvelun organisoiminen
vaatii silloin, kun esimerkiksi turvallisuustekijöiden tulee olla täysin aukottomia.

Tutkimustuloksista tuli esiin, että muutoksessa tulee ottaa huomioon myös vangit,
joilla on vaikeuksia saada digitaaliset palvelut ja viestimet omatoimisesti haltuun.
Tärkeää on, ettei digipalveluja kehittämällä syrjäytetä ennestään jo valmiiksi hei-
kossa asemassa olevia henkilöitä ja aiheuteta sen vuoksi digisyrjäytymistä. Digi-
taalisten palvelujen käyttö on nyky-yhteiskunnassa lähes välttämätöntä. Osa van-
geista tarvitsee niiden käyttöön erityistä tukea sekä vankeusaikana että vapautu-
misen jälkeen.

Aihetta on ollut erittäin mielenkiintoista tutkia vankilan ulkopuolisena henkilönä.
Opinnäytetyöprosessi syvensi omaa osaamista diakoniatyöntekijänä kriminaali-
työn osalta ja avasi itselle ikkunan vankilassa tehtävästä hengellisestä työstä,
josta on tehty hyvin vähän aikaisempaa tutkimusta. Tunnetumpi muoto on vanki-
lan sielunhoitotyö ja vankilapapin tehtävät, mutta vankilaan tehtävä evankelisl-
terilaisen kirkon kriminaalityö on yleisesti vähemmän tunnettua.

Tutkimusta tehdessä kävi ilmi, että kontrolloidusta ympäristöstään huolimatta
vankila on melko epävakaa työskentelykenttä säännöllisen toiminnan järjestämi-
sen osalta. Osasyys siihen näyttää olevan vankilan henkilöstöresurssit ja tiedon-
kulku vankilan sisällä. Vankilan ulkopuolelta vankilaan työskentelemään tulevat
henkilöt joutuvat kestämaan erityistä painetta jo ihan oman työsuorituksensa on-
nistumisesta erikoislaatuisen toimintaympäristön vuoksi. Lisäksi vankilan sisäi-
nen maailma sekä sen asiakkaat ovat ymmärrystä ja erityistä ammatillista osaa-
mista vaativia.

Covid-19-pandemia vaikutti tutkimuksen tekoon, enkä saanut teknisistä ja käytännöllisistä esteistä johtuen haastateltua vankilan työntekijöitä. Toisaalta tutkimukseen osallistuvat haastateltavat olivat tehneet pitkään vankiloissa töitä ja tietoisia vankilaan liittyvistä rajoitteista, jotka nousivat esiin tutkimusaineistosta yllättävänkin voimakkaasti.

Tutkimustulosten perusteella hengellistä kriminaalityötä tekevillä henkilöillä on motivaatiota ja tilausta sähköiselle ajanvaraukselle tai etätyömahdollisuudelle vankilaan. Se ei tule pelkästään mukavuudenhalusta.

Kyl mä ajan sinne yhdenkin ihmisen takia vaikka monta tuntia,
koska mun mielestä se on tosi tärkeä. (B)

Tämä sitaatti puhutteli erityisesti ja kuvaa haastattelemieni kriminaalityöntekijöiden asennetta työtään ja asiakkaitaan kohtaan. Hengellistä kriminaalityötä tekevät työntekijät ovat erittäin sitoutuneita työhönsä ja aidosti huolissaan asiakkaidensa eli vankien kuulumisista eristyksissä ulkomaailmasta. Siksi he toivoisivat saavansa mahdollisuuden työskennellä heidän kanssaan muilla tavoin, mikäli vankilat sulkeutuvat ulkopuolisilta toimijoilta.

Tutkimustulokset antoivat selkeitä vastauksia työntekijöiden valmiuksista ja tilaajan vastuulle jää pohtia, kumpi toimintamuoto on tällä hetkellä mahdollisempi. Sähköisen ajanvarauksen kehittäminen vai etätapaamisten järjestäminen. Molempien palveluiden järjestämisessä täytyy sekä tilaajan että vankilan käydä keskinäistä dialogia, jossa käydään laajasti läpi palveluun liittyvät turvallisuus- ja kustannuskysymykset, sekä käytettävissä olevat resurssit. Koko opinnäytetyöprosessin ajan koronatilanteen aiheuttamat rajoitukset ovat olleet voimassa. Ne ovat pakottaneet vankiloita ja hengellisiä toimijoita tekemään nopeita linjauksia etätyöskentelystä vankiloihin. Linjaukset yhdistettynä tämän tutkimuksen tuloksiin antavat opinnäytetyön tilaajalle laajan mahdollisuuden pohtia parhainta toimintatapaa sähköisten yhteyksien luomiseksi hengellistä tukea tarvitseville vangeille.

LÄHTEET

- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Granfelt, R. (2010). Syrjäytymisestä vapaaksi vankilassa? Psykososiaalisen työn merkitys vankien elämässä. Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla* (s.131–146). Tammi.
- Grönlund, H. & Saari J. (2021). Vankien osallisuus ja tuki. Teoksessa J. Saari & S. Kainulainen (toim.), *Suomalainen vanki: Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankiloissa* (s.177–196). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Hahtala, S. (2013). Vanki opinpolulla: Vankilaopetus, motivaatio ja tulevaisuuden suunnitelmat. YAMK-opinnäytetyö, Diakoniaammattikorkeakoulu.
<https://www.theseus.fi/handle/10024/64186>
- Helsingin seurakunnat (2021). Nuorille vankeudessa. Saatavilla 10.10.2021
<https://www.helsinginseurakunnat.fi/avuksimuille/artikkelit/nuorillevankeudessa>
- Helsingin seurakunnat (2020). *Hermannin diakoniatalon varustamo*. Saatavilla 23.11.2020 <https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/hermannindiakoniatalo>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hyppönen, H & Ilmarinen, K. (2019). Sähköisten sosiaali- ja terveystalvelujen tarjonta, palvelujen käyttö ja esteet. Teoksessa L. Kestilä, S. Karvonen & A. Aalto (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hyvärinen, M., Nikander, P & Ruusuvuori, J. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Osuuskunta Vastapaino.
- Kainulainen, S. (2021 a). Yksinäisyys haastaa yhteisöjä lisäämään osallisuutta. Teoksessa S. Kainulainen & N. Andersson (toim.), *Esiselvitys tekoälyn hyödyntämisestä yksinäisyyden lieventämisessä*. (s.12–15). Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak puheenvuoro.

- Kainulainen, S. (2021 b). Vankien elämään tyytyväisyys. Teoksessa J. Saari & S. Kainulainen (toim.), *Suomalainen vanki: Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankiloissa*. (s.39–55). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Kirkkohallitus. (2015). Uskonnonharjoittaminen vankiloissa: Selvitys uskonnonharjoittamiseen vankiloissa liittyvistä kysymyksistä. Työryhmän raportti 30.4.2015. Kirkkohallitus.
- Kirkkohallitus. (2019.) *Seurakuntien digitaaliselle varhaiskasvatukselle ja nuorisotyölle toivotaan selkeämpiä tavoitteita*. <https://evl.fi/uutishuone/tiedotarkisto/-/items/item/28107/Seurakuntien+digitaaliselle+varhaiskasvatukselle+ja+nuorisotyölle+toivotaan+selkeampia+tavoitteita>
- Kirkkohallitus. (2021). *Kriminaalityö*. Sanasto Aamenesta öylättiin. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kriminaality%C3%B6>
- Kirkot vankiloissa (2020). *Seurakuntien vankilatyö ja vankien läheisten tukeminen etätyönä*. <https://www.kirkotvankiloissa.fi/wp-content/uploads/2020/04/Seurakuntien-vankilaty%C3%B6-et%C3%A4ty%C3%B6n%C3%A4.pdf>
- Kokkonen H. *Virkavalta ja väkivalta, vallan varjoja vankilassa* (2014). Teoksessa H. Kokkonen (toim.), *Virkavalta ja väkivalta - Vallan varjoja vankilassa* (s.20–39). Mediapinta.
- Koski, L. & Miettinen K. (2007). Vangit koulutuksessa. Selvitys vankien koulutukseen osallistumisesta, oppimisvaikeuksista ja -strategioista sekä opetuksen laadusta. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 3/2007.
- Laki 797/2005. *Vankeuslaki*. 23.9.2005. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#O4L12P9>
- Leinonen, R. (25.4.2018) *Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus*. [Luentotalenne]. Moodle. <https://moodle.diak.fi/course/view.php?id=4758#section-4>
- Marttinen, S. (2014). Vankilanjohtajien puheenvuorot. Teoksessa H. Kokkonen (toim.), *Virkavalta ja väkivalta - Vallan varjoja vankilassa*. (s.40–75). Mediapinta.
- Mervyn, K., Simon A. & Allen, D. (2018). Digital inclusion and social inclusion: a tale of two cities. Teoksessa S. Yates (toim.) *Digital inclusion and exclusion : the social challenges of a networked society* (s.1-35). Chandos Information Professional Series.

- Ollila, M-R. (2019). *Tekoälyn etiikkaa*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava
- Pajuoja, J. (2019). *Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja asiakasprosessien tulevaisuus*. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2019:15. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161539>
- Puumala, S., Puolakka, P., Meijer, M., Nummelin M. (2019). *Hengellisen työn ja vankilasielunhoidon linjaukset*. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2019. <https://docplayer.fi/164604552-Hengellisen-tyon-ja-vankilasielunhoidon.html>
- Rantala, K., Helenius, A., Kuokkanen, K. (2021). Reilun vankilan elementit. Teoksessa J. Saari & S. Kainulainen (toim.), *Suomalainen vanki: Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankiloissa* (s.219–240). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Rikosseuraamuslaitos. (12.3.2020a). *Vankien sähköinen asiointi*. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolelle/vankiensahkoinenasiointi.html>
- Rikosseuraamuslaitos. (16.10.2020b). *Hämeenlinnaan valmistunut kansainvälisesti edistyksellinen vankila uudistaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintakulttuuria*. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajan-kohtaista/tiedotteet/2020/hameenlinnaavalmistunutkansainvalisestiedistyksellinenvankilainaisilleuudistaarikosseuraamuslaitoksentoimintakulttuuria.html>
- Rikosseuraamuslaitos (1.3.2019a). *Älykäs vankila-hanke*. Hankkeet - Rikosseuraamuslaitos
- Rikosseuraamuslaitos (2.12.2019b). *Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen Hämeenlinnan vankilan järjestyssääntö*. Hämeenlinnan_vankilan_jarjestyssaanto_saavutettava.pdf
- Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., Hautakoski, A., Pekkarinen E. & Gissler, M. (2016). *Suomi nuorten kasvu ympäristönä – 25 vuoden seuranta vuonna 1987 syntyneistä nuorista aikuisista*. Raportti 9. Helsinki: THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-712-1>
- Ruusuvuori, J. & Tiittula L. (2007). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Osuuskunta Vastapaino.

- Saari, J, (2021 a). Vankien statusjärjestelmä, Teoksessa J. Saari & S. Kainulainen (toim.), *Suomalainen vanki: Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankiloissa* (s.103–125). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Saari, J. (2021 b). Vankien kokema turvallisuus. Teoksessa J. Saari & S. Kainulainen (toim.), *Suomalainen vanki: Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankiloissa* (s.149–175). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Sandberg, J. (2021). Yhteisönä verkossa – Miten rakennat digiseurakuntaa. Kirjapaja.
- Schwandt, T. (2000). *Three epistemological stances for qualitative inquiry: interpretivism, hermeneutics, and social constructionism* (189-213) Handbook of qualitative research. Toim. Denzin, N. & Lincoln, Y. Thousand Oaks, California.
- Suojelupoliisi (2021). *Henkilöturvallisuusselvitys*. <https://supo.fi/henkiloturvallisuusselvitys>
- Tuomi, J.& Sarajärvi A. (2008). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vesterinen, O. [Olli Diak] (6.9.2018) Aineiston keruu ja –analyysi [Video; luentotallenne]. YouTube
<https://www.youtube.com/watch?v=1Ha9LUWNwus&feature=youtu.be>

LIITE 1. Haastattelupyyntökirje

Haastattelupyyntö opinnäytetyötä varten

Opiskelen Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulussa YAMK-tutkintoa. Tutkintoon liittyy opinnäytetyö (30 op), jonka minulta on tilannut Helsingin yhteisen seurakuntatyön alaisuudessa toimiva Hermannin diakoniatalon Varustamo. Opinnäytetyössä tarkastellaan sähköisten palvelujen kehittämistä vankiloissa ja niiden vaikutusta vankien hengellisen elämän toteutumiseen.

Opinnäytetyötä varten tarvitsen haastateltavaksi Helsingin seurakuntayhtymässä, Rikosseuraamuslaitoksessa (RISE) sekä vankilassa työskenteleviä hengellistä kriminaalityötä tekeviä työntekijöitä, joiden näkökulma on erittäin tärkeä tutkimuksen tulosten kannalta.

Haastattelu hoidetaan koronatilanteen vuoksi etänä Teams-sovelluksen kautta. Osallistuminen haastatteluun on luottamuksellista, eikä vastaajan tiedot paljastu tutkimustuloksissa. Haastattelutallenne tulee olemaan käytössä ainoastaan minulla tutkimuksen teon ajaksi. Tutkimuksen tekemiseen on saatu asianmukainen lupa. Valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan internetin tietokannassa theseus.fi.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimivat Diakonia-ammattikorkeakoulusta YTT Jari Helminen ja YTT Harri Kostilainen. Hermannin diakoniatalon Varustamosta opinnäytetyön tilaajaa edustaa johtava diakoniatyöntekijä Marita Nummelin. Haastattelua varten voi ilmoittautua minulle sähköpostilla tai puhelimitse. Tarkoitus olisi saada tehtyä haastattelut helmi-maaliskuun aikana.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Tarja Lindfors tarja.lindfors@student.diak.fi

LIITE 2. Teemahaastattelukysymykset

Nykytilan kuvaaminen

- minkälaista kriminaalityötä teet?
- kerrotko tarkemmin, minkälaisia tehtäviä kuuluu työnkuvaasi?
- jos vanki tahtoo sinuun yhteyden, miten tapaaminen ja yhteydenpito vangin kanssa hoidetaan tällä hetkellä? Käytkö itse vankilassa?
- minkälaisissa tilanteissa sinuun otetaan yhteyttä?
- mitä sinulta halutaan/pyydetään?

Osaaminen

- minkälaisia ajatuksia sinulle tulee siitä, että vanki voisi suoraan varata sinulle sähköisesti ajan?
- millaisissa tilanteissa sitä tulisi käyttää? Onko sille mielestäsi perustelua?
- minkälaiset valmiudet sinulla olisi tällä hoitaa sähköistä ajanvarausta? Onko tarvetta lisäkoulutukselle tms?
- mitä riskejä tai esteitä vankilan/edustamasi organisaation puolelta sähköiseen ajanvaraukseen voi liittyä?
- minkälaisia turvallisuuteen liittyviä näkökulmia palvelun järjestämisessä voi mielestäsi olla?

Muutos

- kuka tai ketkä hyötyvät sinun näkemyksesi mukaan sähköisestä ajanvarauksesta ja mitä mahdollinen hyöty olisi
- mitä mielestäsi tulisi ottaa huomioon sähköistä ajanvarausta järjestäessä?
- osaatko spekuloida, miten muutos vaikuttaisi omaan tapaasi työskennellä? '
- minkälainen vaikutus sähköisellä ajanvarauksella on käsityksesi mukaan vangin hengellisen elämän toteutumiselle

LIITE 3. Teemahaastattelun analyysirunko

ALAKATEGORIA	YLÄKATEGORIA	KOKOAVA LUOKKA
Toive etätapaamisiin	Digitaaliset palvelut vankilaympäristössä	Sähköinen ajanvaraus sekä etätapaamiset
Vangin kirjallinen anomus		
Huoli vangin hengellisen ja henkisen tuen saannista korona-aikana		
Vankiloissa ulkopuolisten työskentely kielletty koronatilanteen vuoksi		
Haasteet tapaamisten järjestymisessä	Vankien tapaamisjärjestelyt	Vankila työskentely-ympäristönä
Vankien välinen hierarkia	Työn kuormittavuus	
Epävarmuus tilaisuuksien järjestämisessä		
Vartijoiden/henkilökunnan tarve tapaamisten järjestämisessä		
Työntekijöiden ajankäyttö	Työntekijöiden ajanhallinta	
Työmatkoihin käytettävä aika, turvatarkastukset		

ALAKATEGORIA	YLÄKATEGORIA	KOKOAVA LUOKKA
Etätöyön tekeminen, digiloikka	Covid19-tilanteen aiheuttama oppiminen	Työntekijöiden suhtautuminen sähköiseen ajanvaraukseen
Oman työn kalenterointi	Työntekijöiden valmiudet	
Työn suunnitelmallisuus		
Yhteydenpito vankilaan	Yhteistyö vankilapastorin kanssa	Vankilapastorin rooli palvelun toteutumisessa
Työntekijän henkilökohtainen kutsuminen vankilaan		
Palvelun markkinointi		
Vankien hengellisten tarpeiden tunteminen		
Hengellisen elämän järjestäminen vankilan ulkopuolelta	Vangin uskonnollinen tuki	Sähköinen ajanvaraus vangin hengellisen toiminnan mahdollistajana
Keskustelut vankien kanssa		
Töiden tekemisen ongelma korona-aikana		

ALAKATEGORIA	YLÄKATEGORIA	KOKOAVA LUOKKA
Suojatut nettiyhteydet	Turvallisuuskysymykset vankilassa	Palvelun järjestämi- seen liittyvät turvalli- suuden näkökulmat
Vangin käyttäytyminen		
Vartijan läsnä- olo/valvonta		
Vankilan osastojen säännöt		
Ryhmien järjestäminen	Vangin tukeminen	Työskentely vankien kanssa
Yksilötapaamiset		
Henkinen/hengellinen tukeminen		
Vapautumiseen liittyvät kysymykset		